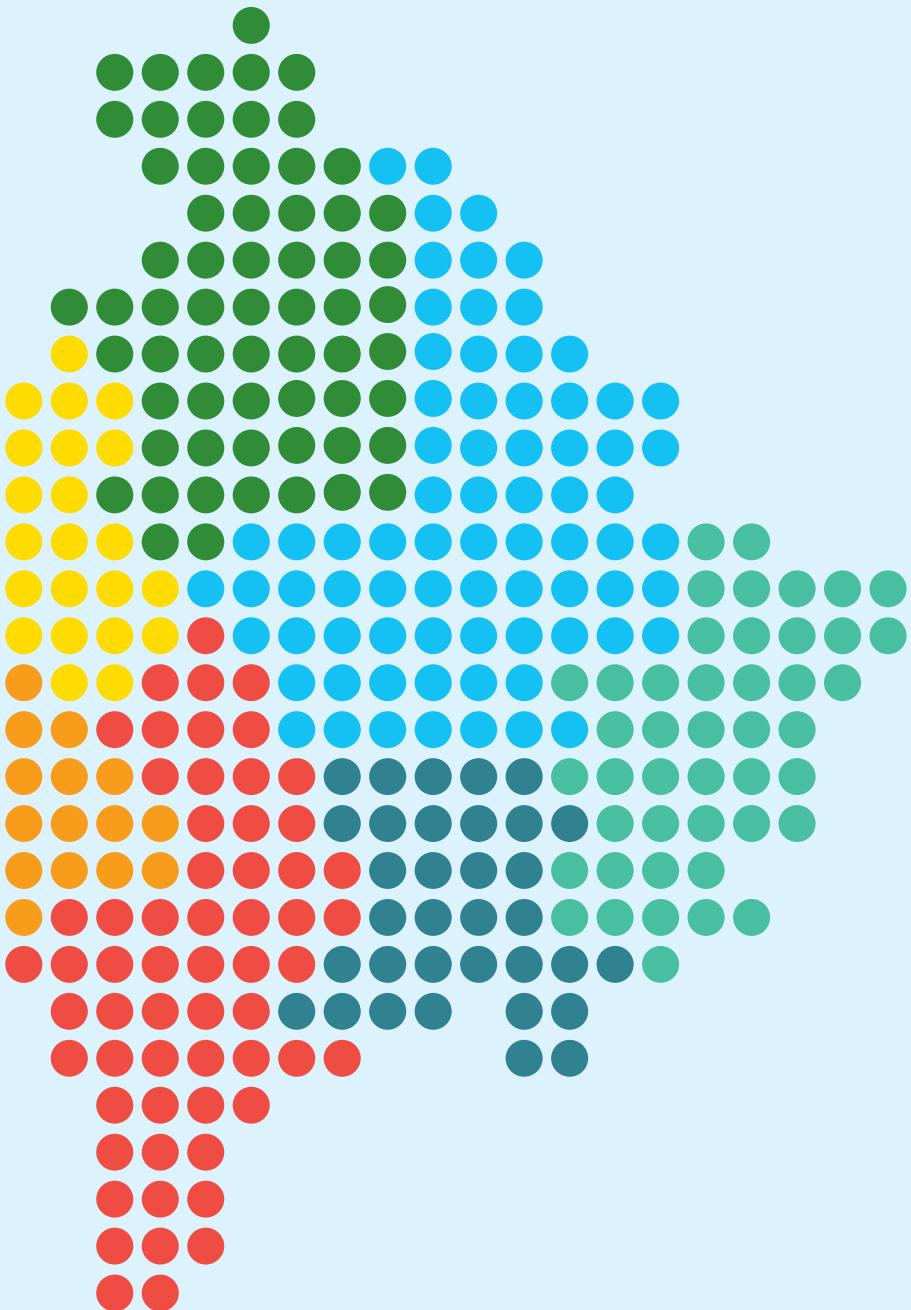

USAID
NGA POPULLI AMERIKAN
OD AMERIČKOG NARODA

OCENE GRAĐANA O USLUGAMA OSNOVNIH SUDOVA

2020

OCENE GRAĐANA O USLUGAMA OSNOVNIH SUDOVA

Priština, April 2020. god.

Odricanje od odgovornosti:

Ova publikacija je izrađena na uvid Agenciji Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj. Pripremili su je organizacije Demokratija plus i Centar za zastupanje demokratske kulture. Stavovi autora izraženi u ovoj publikaciji nisu neophodno stavovi Agencije Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

SADRŽAJ

SPISAK SKRAĆENICA	6
KLJUČNI NALAZI.....	7
1. UVOD	8
2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	10
2.1. Anketa.....	10
2.2. Varijable	14
2.2.1. Pristup javnim podacima	14
2.2.2. Efikasnost	14
2.2.3. Korupcija	15
2.3 Demografski podatci	15
2.4 Diskusije u fokus grupi	20
3. PRISTUP PODACIMA	22
3.1. Pristup podacima	22
3.2. Korisnost Podataka Dobijenih Od Suda.....	23
3.3. Upotreba veb-sajta suda za pristup podacima	29
3.4. Opšta ocena sudova za pristup podacima.....	32
4. EFIKASNOST I PRAVIČNOST	34
4.1. Efikasnost suda	34
4.2. Ophođenje na sudu	39
4.3. Upotreba maternjeg jezika	43
4.4. Opšta ocena sudova za efikasnost i pravičnost	50
5. PRISUTNOST KORUPCIJE	52
5.1. Podmićivanje	52
5.2. Opšta ocena sudova za prisustvo korupcije	59
6. PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE	60
7. POSEBNE PREPORUKE ZA SVAKI OSNOVNI SUD	61
ANEKS	66

SPISAK SKRAĆENICA

ACDC	Centar za zastupanje demokratske kulture
CAPI	Obavljanje razgovora lično uz pomoć računara
D+	Demokratija plus
DFG	Diskusija u fokus grupi
PJPS	Program za jačanje pravosudnog sistema
SSK	Sudski savet Kosova
USAID	Agencija Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj

KLJUČNI NALAZI

Pristup podacima

- Većina korisnika svakog od sedam osnovnih sudova na Kosovu navodi da je lako pristupiti podacima o njihovim predmetima.
- Većina korisnika svakog od osnovnih sudova tvrdi da su podaci dobijeni od suda donekle korisni ili veoma korisni.
- Velika većina korisnika svakog od osnovnih sudova smatra da je veoma lako pronaći sudnicu ili prostoriju koju traže unutar zgrade suda.
- Većina korisnika svakog od osnovnih sudova ne zna gde se nalaze kutije za žalbe u prostorijama suda.
- I ispitanici korisnici sudova i učesnici diskusije u fokus grupi (DFG) potvrđuju da postoje informativni pultovi u svakom od osnovnih sudova, ali učesnici DFG navode da su informativni pultovi često bili prazni.
- Velika većina korisnika sudova i iz većinske zajednice i iz nevećinskih zajednica ne koristi veb-sajt suda kao izvor podataka.
- Korisnici suda iz nevećinskih zajednica tvrde da su veb-sajtovi sudova prevedeni na njihov maternji jezik, ali da se kvalitet prevoda mora unaprediti.

Efikasnost i pravičnost

- Većina korisnika usluga osnovnih sudova u Peći i Prizrenu nije uspela da završio svoj posao u sudu u razumnom roku.
- Većina korisnika svakog od osnovnih sudova navodi da im je predmet aktivran manje od dve godine.
- Korisnici usluga osnovnih sudova pored Prištine i Prizrena donekle su zadovoljni vremenom koje je potrebno za razmatranje njihovih predmeta. Komparativno tome, korisnici usluga sudova u Prištini i Prizrenu veoma su nezadovoljni.
- Korisnici sudova iz većinske i nevećinskih zajednica smatraju da se sudska osoblje prema njima ophodi pravično i sa poštovanjem.
- Većina korisnika suda takođe smatra da su se sudije prema njima ophodile pravično.
- Učesnice DFG koje su koristile usluge sudova u Peći, Gnjilanu i Đakovici smatraju da su ih sudije diskriminisale po osnovu roda.
- Većina korisnika suda koja ne govori albanski jezik nije mogla da koristi svoj maternji jezik na suđenju i u interakciji sa sudsksim osobljem.
- Većina korisnika suda navela je da nije obaveštena o svom pravu da podnese disciplinsku pritužbu na rad sudije.

Prisutnost korupcije

- Nalazi ispitivanja pokazuju da ni sudska osoblje ni korisnici suda ne traže niti nude mito u nijednom od osnovnih sudova.
- Učesnici DFG smatraju da kada se korupcija javi, da je to u vidu usluge za uslugu između unutrašnjih i spoljašnjih aktera, a da nije u vidu mita.

1. UVOD

Ovo ispitivanje osmisnila je i sprovedla Demokratija plus (D+) u partnerstvu sa Centrom za zastupanje demokratske kulture (ACDC) radi sagledavanja stavova građana o radu sedam osnovnih sudova na Kosovu. Ovo ispitivanje, koje je naručio Program za jačanje pravosudnog sistema (PJPS), nastavak je ispitivanja pod nazivom Ocene građana o uslugama osnovnih sudova sprovedenog 2018. godine, koje je iste sudove upoznalo sa stavovima građana radi unapređenja njihove efikasnosti i ugleda. U ovom ispitivanju korišćena je kombinacija kvantitativne (anketa) i kvalitativne (diskusija u fokus grupi) metode istraživanja da bi se spoznala iskustva korisnika sudova u različitim aspektima sudske usluge. Rezultati daju i ocenu kvaliteta usluga osnovnih sudova prema percepciji. Namera ovog istraživanja je da se osnovnim sudovima, Sudskom savetu Kosova i drugim sudske organima daju korisni podaci o statusu pristupa podacima, efikasnosti i pravičnosti, kao i prisustvu korupcije u osnovnim sudovima, te preporuke za unapređenje potkrepljene dokazima.

USAID-ov Program za jačanje pravosudnog sistema je petogodišnjaaktivnost koja se nadovezuje na napore koje je USAID ranije ulagao u unapređenje vladavine prava na Kosovu i obezbeđivanje toga da pravosudni sistem funkcioniše na način koji je profesionalan, efikasan i odgovoran. Program se usredstavlja na promovisanje pravosudnog sistema koji se pridržava visokih standarda nezavisnosti, nepristrasnosti, integriteta, odgovornosti i transparentnosti, i na davanje podrške funkcionisanju i integraciji pravosudnih struktura na severu Kosova.

Jačanje efikasnosti i delotvornosti u primeni pravde i pružanju kvalitetnih usluga

Preko USAID-a, Program za jačanje pravosudnog sistema (PJPS) pomaže Sudskom savetu Kosova (SSK) i sudovima na Kosovu oko konsolidacije napretka ostvarenog u efikasnosti i upravljanju na nivou suda. Ovo se postiže

tako što se pomaže decentralizacija upravnih nadležnosti i institucionalizuju sistemi i sredstva za efikasno upravljanje sudom i predmetima. Aktivnosti u okviru ovog cilja smanjuju broj zaostalih predmeta i proceduralne prepreke ka efikasnosti i delotvornosti sudova.

Povećanje odgovornosti i profesionalizma pravosudnog sistema

PJPS tesno sarađuje sa SSK, sudijama i sudske osobljem na izgradnji kapaciteta za profesionalnu i efikasnu primenu pravde. Takođe, promoviše inicijative kontinuiranog obrazovanja i javnog integriteta kao osnov za pravosuđe koje je pristupačno, pouzdano i delotvorno.

Podrška funkcionisanju i integraciji pravosudnih struktura na severu

PJPS daje podršku SSK i sudovima u aktiviranju sudske strukture na severu Kosova na osnovu Sporazuma o pravosuđu postignutog između Kosova i Srbije 2015. godine. Ovim sporazumom predviđena je integracija institucija, sudske poslove i sudske resurse na severu. PJPS pomaže i pojedinačnim sudovima u regionu oko popisa predmeta i transfera, smanjenja broja zaostalih predmeta, upravljanja predmetima i izgradnje kapaciteta za sudije i sudske osoblje.

Demokratija plus je nezavisna, neprofitna i nestраначka organizacija koju je osnovala grupa aktivista koji veruju u dalje jačanje demokratskih vrednosti na Kosovu. Glavni cilj D+ je da se podstiču demokratske vrednosti i prakse koje će dodatno ojačati glas kosovskog društva. D+ ima za cilj da doprinese u uspostavljanju praksi dobrog upravljanja, jačanju vladavine prava, pomoći slobodnim i pravičnim izborima, te u podsticanju poštovanja ljudskih prava i socijalnih pitanja. D+ je realizovala različite projekte čiji je cilj da se donosioci odluka približe građanima kroz istraživanje u oblasti praktične politike, pomaganje u dijalogu i interakciji, kao i kroz edukaciju javnosti.

Centar za zastupanje demokratske kulture

je organizacija civilnog društva sa sedištem u Severnoj Mitrovici, Kosovo. Cilj ACDC-a je da se poveća angažman multietničkog stanovništva u mitrovačkom regionu i podigne svest građana o demokratskoj kulturi.

“

Veličina uzorka uključuje 1.307 korisnika sudova od kojih su 333 iz redova nevećinskih zajednica. Minimalne veličine uzroka za svaki osnovni sud se izračunava na osnovu broja aktivnih slučajeva na svakom sudu. Primjenjeni su standardni statistički kriteriumi sa 95% intervala pouzdanosti i raspon grešaka +/- 10%.

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

2.1 Anketa

D+ i ACDC su septembra i oktobra 2019. god. sproveli završne ankete sa 1.307 ispitanika koji su imali aktivne predmete pred osnovnim sudovima i tražili sudske usluge u vreme ispitivanja. 974 od ovih ispitanika dolaze iz većinske zajednice; 333 dolaze iz nevećinskih zajednica. Ovo istraživanje predstavlja nastavak ispitivanja koje je sproveo D+ 2018. godine,¹, a sprovedeno je da bi se ocenili iskustvo korisnika sudova i percepcija o pristupu javnim podacima, efikasnosti i korupciji u sedam osnovnih sudova na Kosovu.

Od juna 2019. godine (kada je utvrđena veličina uzorka), u osnovnim sudovima na čekanju je bilo 133.011 popisanih predmeta. Osnovni sud u Prištini je imao veći broj predmeta (75.867) od ostalih šest osnovnih sudova zajedno (57.144). Ovim ispitivanjem, D+ i ACDC su želeli da utvrde da li se smatra da su sudovi sa najvećim brojem predmeta manje efikasni ili transparentni, odnosno korumpiraniji od ostalih sudova.

Zbog pitanja poverljivosti i zaštite ličnih podataka, istraživanje nema okvir uzorka za predmetnu populaciju (tj. pun spisak korisnika sudova iz kog bi učesnici ispitivanja mogli da se izaberu nasumično). U odsustvu istog, kao okvir uzorka korišćen je popis predmeta.

¹ R. Osmani (2018). Ocene građana za usluge osnovnih sudova. Preuzeto sa <http://bit.ly/2RztpDg>.

TABELA 2.1.1: BROJ AKTIVNIH PREDMETA ZA SVAKI OSNOVNI SUD

OSNOVNI SUD	BROJ PREDMETA U SUDU/POPULACIJA (N)
 PRIŠTINA	 75,867
 UROŠEVAC	 12,030
 GNJILANE	 8,209
 PRIZREN	 12,134
 ĐAKOVICA	 7,672
 PEĆ	 8,128
 MITROVICA	 8,971
Ukupno 133,011	

Uzorak koji je korišćen u ovom ispitivanju sastoji se od dve nezavisne veličine uzorka. Prvi uzorak od 1.000 ispitanika obuhvatio je iskustva kosovskih Albanaca sa aktivnim predmetima u osnovnim sudovima. Od ovog opšteg uzorka, minimalne veličine uzorka izračunate su za svaki Osnovni sud prema broju popisanih predmeta u svakom sudu. Standardni statistički kriterijumi primjenjeni su sa 95 % intervala poverljivosti i marginom greške od +/- 10 %. Utvrđeni statistički kriterijumi dali su nam skoro identičnu veličinu uzorka za svaki osnovni sud, sa ukupnim uzorkom za sve osnovne sudove od 666 (vidi Tabelu 2.1.2, kolona 3, dole). Imajući u vidu da je predodređena ukupna veličina uzorka bila 1.000, preostala 334 zapažanja podelili smo na svaki osnovni sud srazmerno broju popisanih predmeta (Tabela 2.1.2, kolona 4), čime je prilagođena ukupna veličina uzorka za svaki osnovni sud (Tabela 2.1.2, kolona 6).

TABELA 2.1.2: IZRAČUNAVANJE VELIČINE UZORKA ZA SVAKI SUD

Osnovni sud	Popis predmeta u sudu/populacija (N)	Veličina uzorka sa 10 % MG i 95 % IP	Srazmerni dodaci	Izračunata veličina uzorka	Stvarna veličina uzorka
 Priština	75,867	96	191	287	277
 Uroševac	12,030	95	30	125	124
 Gnjilane	8,209	95	21	116	109
 Prizren	12,134	95	30	125	123
 Đakovica	7,672	95	19	114	112
 Peć	8,128	95	20	115	113
 Mitrovica	8,971	95	23	118	116
Ukupno	133,011	666	334	1000	974

Druga veličina uzorka izračunata je da bi se prikupili podaci o iskustvu nevećinskih zajednica vezano za usluge osnovnog suda. Iako podaci o popisanim predmetima na veb-sajtu SSK ne ukazuju na etničko poreklo stranaka u postupku, SSK nam je dostavio broj aktivnih predmeta, uključujući nevećinsku stranku za svaki osnovni sud. Ovaj broj je poslužio kao okvir uzorka koji smo uračunali kao reprezentativni uzorak za nevećinske zajednice. U Tabeli 2.1.3 u nastavku prikazan je broj aktivnih predmeta sa nevećinskom strankom, veličina uzorka izračunata je oslanjanjem na isti statistički kriterijum (95 % intervala poverenja i margini greške od +/-10 %), kao i stvarna veličina uzorka² za svaki osnovni sud.

TABELA 2.1.3: OKVIR I VELIČINA UZORKA ZA NEVEĆINSKE ZAJEDNICE ZA SVAKI SUD

Osnovni sud	Popis predmeta u sudu/populacija (N)	Izračunata veličina uzorka	Stvarna veličina uzorka
 Priština	2,750	93	57
 Uroševac	500	81	89
 Gnjilane	325	75	77
 Prizren	590	83	42
 Đakovica	220	68	9
 Peć	179	63	28
 Mitrovica	40	29	31
Ukupno	4,604	492	333

² Veličina uzorka koja je dostignuta za određeni rok utvrđen za prikupljanje podataka.

D+ i ACDC su prikupljali podatke u završnoj anketi koja je sprovedena na oba jezika u službenoj upotrebi na Kosovu – albanski i srpski. Korišćene su dve različite tehnike prikupljanja podataka da bi se obezbedilo da su prikupljeni podaci od korisnika sudova i iz većinske i iz nevećinskih zajednica. Ispitanici iz većinske zajednice izabrani su na osnovu tehnike sistematskog uzimanja uzorka, sa svakom 3. osobom koja je izlazila iz zgrade suda. Da bismo izabrali ispitanike iz nevećinskih zajednica, naši ispitivači su obavljali razgovore sa osobama koje su izlazile iz zgrade suda, a koje su navele da pripadaju nekoj nevećinskoj zajednici. Prema tome, dva ispitivača su stajala na izlazu zgrade svakog osnovnog suda i ispitivala ispitanike koji su pristali da odgovaraju na pitanja iz upitnika.

Rok za prikupljanje podataka se razlikovao. Ispitivači koji su prikupljali podatke od pripadnika većinskih zajednica stajali su ispred zgrade osnovnog suda mesec dana, dok veličina uzorka nije dostigla predodređeni broj ispitanika. Ispitivači koji su beležili zapažanja pripadnika nevećinskih zajednica stajali su ispred zgrada osnovnih sudova mesec dana i sakupljali onoliko zapažanja koliko im je učestalost korisnika sudova iz nevećinskih zajednica koji su posećivali zgrade sudova dozvolila. Na osnovu ove metode, u ispitivanju su dobijena ukupno 974 odgovora od korisnika sudova iz većinske zajednice i 333 odgovora od nevećinskih zajednica.

Upitnik je sadržao istovetna pitanja na oba jezika, a osmišljen je tako da se zabeleže stavovi o aspektima koji se tiču i većinske i nevećinskih zajednica. Upitnik je sadržao i određena pitanja koja su uglavnom usredsredjena na stvari koje se tiču nevećinskih zajednica. Podaci o tim pitanjima prikazani su i analizirani odvojeno u ovom izveštaju, dok su podaci o pitanjima u vezi sa uobičajenim stvarima sakupljeni iz oba ispitivanja i protumačeni kao opšti za sve korisnike usluga svakog od sudova. Nalazi se mogu iskoristiti za statističke zaključke o celoj populaciji korisnika ovih sudova.

2.2 Varijable

2.2.1. Pristup javnim podacima

Pristup podacima, u svrhu ovog ispitivanja, ocenjuje se prikupljanjem podataka o iskustvu korisnika sudova u vezi sa: (1) lakoćom pribavljanja neophodnih podataka o svom predmetu od suda u kom je predmet u postupku; (2) korisnošću podataka dobijenih od suda; (3) pronalaskom potrebne kancelarije ili sudske prostorije; (4) korišćenjem veb-sajta suda radi pribavljanja neophodnih podataka; i (5) korisnošću sadržaja sa veb-sajta.

2.2.2. Efikasnost

Efikasnost osnovnih sudova ocenjuje se sa stanovišta korisnika sudova i to: (1) da li je vreme koje je bilo potrebno da se završi posao u sudu bilo razumno na dan kada su ispitanici ispitani; (2) vreme koliko je njihov predmet bio na čekanju; (3) zadovoljstvo radom sudija i sudske uprave u smislu pravičnosti i jednakog postupanja; i (4) mogućnost korišćenja svog maternjeg jezika i zadovoljstvo kvalitetom prevoda tokom suđenja. Važno je konstatovati da se u ovom ispitivanju ocenjuje efikasnost sudova sa stanovišta korisnika sudova prema njihovom iskustvu iz prve ruke kao primalaca sudske usluge, a namera nije da se ocenjuje efikasnost prema definiciji kroz standardizovane institucionalne mere.

2.2.3. Korupcija

Varijabla korupcije ocenjuje iskustva korisnika sudova oko toga da li im je tražen mito, ili da li su nudili mito sudskom osoblju. Nakon ova dva glavna pitanja usledila su potpitana od kojih se svako odnosilo na razloge zašto je do takvog razgovora došlo (ako jeste) i kakav je bio stav sudskih službenika.

2.3 Demografski podaci

Demografski podaci o učesnicima ispitivanja mogu se pronaći u tabeli dole. Demografski podaci su predstavljeni odvojeno za korisnike sudova iz većinske i nevećinske zajednice. Ispitanike iz većinske zajednice činilo je 89,6 % muškaraca i 10,4 % žena. Ispitanike iz nevećinskih zajednica činila su 80,4 % muškaraca i 20,6 % žena. Presek ispitanika po rodu za svaki sud može se videti u tabeli dole.

TABELA 2.2.4.1: ROD ISPITANIKA

	Većinska zajednica		Nevećinske zajednice	
	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene
 Priština	83%	17%	88%	12%
 Mitrovica	97%	3%	79%	21%
 Peć	97%	3%	65%	35%
 Prizren	93%	77%	90%	10%
 Uroševac	92%	8%	78%	22%
 Gnjilane	95%	5%	96%	4%
 Đakovica	78%	22%	84%	16%
Total	 87% Muškarci		 13% Žene	

Većina ispitanika i iz većinske i iz nevećinskih zajednica bila je starosnog doba između 35 i 44 godina.

TABELA 2.2.4.2: STAROSNA GRUPA ISPITANIKA

	VEĆINSKA ZAJEDNICA						NEVEĆINSKE ZAJEDNICE					
	18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65+	18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65+
 PRIŠTINA	11.19%	29.24%	23.10%	14.80%	12.64%	9.03%	7.02%	22.81%	26.32%	28.07%	8.77%	7.02%
 MITROVICA	12.07%	20.69%	19.83%	25.86%	16.38%	5.17%	6.74%	35.96%	38.20%	12.36%	3.37%	3.37%
 PEĆ	1.77%	1.77%	23.89%	46.90%	11.50%	14.16%	1.30%	11.69%	9.09%	25.97%	29.87%	22.08%
 PRIZREN	13.01%	18.70%	23.58%	20.33%	16.26%	8.13%	9.52%	11.90%	7.14%	30.95%	19.05%	21.43%
 UROŠEVAC	9.68%	28.23%	36.29%	15.32%	7.26%	3.23%	22.22%	0.00%	55.56%	11.11%	11.11%	0.00%
 GNJILANE	12.84%	25.69%	24.77%	21.10%	13.76%	1.83%	3.57%	10.71%	28.57%	7.14%	32.14%	17.86%
 ĐAKOVICA	6.25%	21.43%	16.07%	22.32%	20.54%	13.39%	0.00%	16.13%	22.58%	35.48%	25.81%	0.00%

Pošto je namera ispitivanja da se zabeleže stavovi svih zajednica koje koriste usluge osnovnih sudova, prikupljeni su i demografski podaci o etničkom poreklu. Velika većina ispitanika u svih sedam osnovnih sudova potiče iz albanske zajednice, što odražava stanovništvo na Kosovu i obim predmeta u osnovnim sudovima. Od nevećinskih zajednica, srpska zajednica je činila najveći broj ispitanika (169), zatim bošnjačka (110), romska (20), aškalijjska (14), egipćanska (8), goranska (7) i turska (3).

TABELA 2.2.4.3: ETNIČKA PRIPADNOST ISPITANIKA

		Albans-ka	Srpska	Turska	Bošn-jačka	Roms-ka	Aškali-jjska	Egiptans-ka	Goranska	Druga
	Priština	82.93%	11.68%	0.00%	1.20%	0.90%	1.50%	0.00%	1.20%	0.60%
	Mitrovica	56.59%	36.10%	0.00%	5.37%	1.46%	0.49%	0.00%	0.00%	0.00%
	Peć	59.47%	8.95%	0.00%	30.53%	1.05%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%
	Prizren	74.55%	1.82%	1.21%	20.61%	0.00%	0.00%	0.00%	1.82%	0.00%
	Uroševac	93.23%	6.02%	0.00%	0.75%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%
	Gnjilane	79.56%	20.44%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%
	Đakovica	78.32%	0.00%	0.70%	1.40%	8.39%	5.59%	5.59%	0.00%	0.00%
Ukupno		974	169	3	110	20	14	8	7	2

Od korisnika sudova zatraženo je da navedu razlog zbog kojeg su dolazili u sud. Ako bi naveli da imaju aktivan predmet, zatraženo je da izaberu jednu od četiri opcije: tužitelj, tuženi, okrivljeni i žrtva.³ Većinu ispitanika iz većinske zajednice činili su tužitelji (356 od 971), zatim tuženi (227 od 971), okrivljeni (276) i žrtve (112). Najveću grupu iz nevećinskih zajednica činile su žrtve (98 od 331), zatim tuženi (86), okrivljeni (75) i tužitelji (72), dok je petoro ispitanika odbilo da odgovori na ovo pitanje.

Što se tiče vrste predmeta, ispitanici iz većinske zajednice koji su odgovorili na ovo pitanje, uglavnom su stranka u parničnom postupku (400 ispitanika), zatim u krivičnom postupku (281) i prekršajnom postupku (156). Što se tiče ispitanika iz nevećinskih zajednica, izuzev pred Osnovnim sudom u Mitrovici gde je većina ispitanika koja je posetila sud stranka u krivičnom postupku (73 ispitanika), uglavnom su stranka u parničnom postupku (118 od 333 ispitanika).

³ Terminologija za stranke u postupku razlikovala se u zavisnosti od vrste predmeta; za parnične predmete: tužitelj i tuženi, a za krivične predmete: okrivljeni i žrtva.

2.4. DISKUSIJE U FOKUS GRUPI

D+ i ACDC održali su osam diskusija u fokus grupi (DFG) sa korisnicima usluga iz sedam osnovnih sudova. Još jedna DFG organizovana je sa nevećinskim zajednicama u Severnoj Mitrovici. Isti kriterijumi koji su korišćeni za učešće u anketi primjenjeni su i za izbor učesnika DFG. Samim tim, svi učesnici bili su građani koji su stranke u sudskim postupcima. Cilj DFG bio je da se detaljno ispitaju varijable ispitivanja i potvrde dobijeni kroz anketu.

TABELA 2.3.1 RASPORED FOKUS GRUPA I DEMOGRAFIJA UČESNIKA

MESTO	Datum	Broj učesnica	Rod
 GNJILANE	17.10.2019.	11	 7 4
 ĐAKOVICA	18.10.2019.	11	 9 2
 UROŠEVAC	10.10.2019.	6	 4 2
 PEĆ	24.10.2019.	16	 6 10
 MITROVICA	25.10.2019.	8	 1 7
 PRIZREN	01.11.2019.	13	 6 7
 PRIŠTINA	08.11.2019.	6	 0 6
SEVERNA MITROVICA	13.11.2019.	10	 3 7
Ukupno		81	 36 45

Učesnici su regrutovani iz svih sedam regionalnih saradnji sa lokalnim NVO, uz kriterijum da su stranke u sudskim postupcima (*tužitelj, tuženi, okrivljeni, žrtva*) u odgovarajućem osnovnom sudu. Svaka DFG počela je predstavljanjem učesnika po imenu i vrsti postupka u kom su nedavno bili stranke na sudu. Učesnicima je ponuđena puna anonimnost i moderator ih je uverio da će se prikupljeni podaci koristiti isključivo za potrebe ovog ispitivanja. Diskusija je vođena na osnovu tri tematske oblasti ispitivanja – pristup podacima, efikasnost i korupcija – a pitanja su proistekla iz ankete i rezultata (vidi Aneks I). Moderator je zamolio učesnike da razgovaraju o nalazima ankete, a usledila su detaljnija pitanja da bi se podrobnije ispitale stvari.

3. PRISTUP PODACIMA

3.1. PRISTUP PODACIMA

Ovaj deo podeljen je na tri odeljka. U prvom odeljku se ispituje to da li građani koji koriste sudske usluge mogu da dobiju dovoljno podataka o svom predmetu na način koji je prikladan i koristan. Drugi odeljak se usredsređuje na to da li su korisnici sudova mogli da pronađu sudnicu ili kancelariju koja im je bila potrebna u objektu suda. U trećem odeljku predstavljeni su nalazi u pogledu korišćenja i korisnosti zvanične veb-stranice suda.

Pristup podacima o svom predmetu osnovno je pravo koje bi svaki građanin trebao da ostvari. Nalazi ispitivanja ukazuju na to da su kanali komunikacije između stranaka u postupku i sudske uprave prilično laci. Većina korisnika svakog od suda smatra da je donekle lako ili veoma lako dobiti podatak o svom predmetu. Osnovni sud u Uroševcu je zauzeo najbolje mesto u tom pogledu, jer većina ispitanika smatra da je postupak za dobijanje podataka o predmetu veoma lak. Sa druge strane, Osnovni sud u Prizrenu ima najveći udio korisnika suda koji biraju opciju veoma teško na pitanje kakvo je njihovo iskustvo sa dobijanjem podataka o svom predmetu.

TABELA 3.1: KOLIKO JE PO VAŠEM ISKUSTVU LAKO DOBITI PODATAK O VAŠEM POSTUPKU⁴

		Veoma teško	Donekle teško	Donekle lako	Veoma lako
	Priština	22.16%	12.28%	47.01%	18.56%
	Mitrovica	7.80%	20.49%	46.34%	25.37%
	Peć	1.05%	7.89%	81.05%	10.00%
	Prizren	38.18%	13.33%	24.24%	24.24%
	Uroševac	0.75%	7.52%	39.85%	51.88%
	Gnjilane	29.20%	16.79%	23.36%	30.66%
	Đakovica	1.40%	25.87%	45.45%	27.27%

⁴ Kod ovog pitanja sakupljeni su odgovori i za većinsku i za nevećinske zajednice i protumačeni sa stanovišta korisnika, bez obzira na poreklo.

Ovi nalazi su dodatno ispitani DFG, čiji se učesnici nisu uvek slagali sa nalazima ankete. Na primer, učesnici DFG iz Prištine naveli su da su imali poteškoća oko pristupa podacima o predmetu, dok su učesnici iz Gnjilana izrazili zabrinutost u pogledu srodnih procedura. Učesnici iz Mitrovice, Peći, Prizrena i Đakovice naveli su da su podatke o predmetu obično dobijali od svojih advokata.

3.2. KORISNOST PODATAKA DOBIJENIH OD SUDA

Korisnici sudova obično smatraju da su sudovi davali podatke koji su jasni i razumljivi. Većina od svih ispitanih i kod svakog osnovnog suda smatra da su podaci koji su dobijeni ili donekle korisni (56 %) ili veoma korisni (25 %). Osnovni sudovi u Gnjilanu i Peći izdvajaju se po ovom pitanju. U Gnjilanu, većina ispitanih smatra da su podaci koji su dobijeni veoma korisni. U Peći, skoro 95 % ispitanih smatra da su podaci koji su dobijeni donekle ili veoma korisni. Sa druge strane, skoro polovina korisnika usluga Osnovnog suda u Prizrenu tvrdi da su podaci veoma ili donekle nekorisni.

TABELA 3.2: KOLIKO SU BILI KORISNI PODACI KOJE STE DOBILI OD SUDA?

		Veoma nekorisni	Donekle nekorisni	Donekle korisni	Veoma korisni
	Priština	21.26%	11.38%	46.11%	21.26%
	Mitrovica	5.85%	14.63%	47.32%	32.20%
	Peć	1.58%	3.68%	83.16%	11.58%
	Prizren	33.94%	12.12%	27.88%	26.06%
	Uroševac	0.75%	2.26%	60.90%	36.09%
	Gnjilane	16.06%	1.46%	30.66%	51.82%
	Đakovica	3.50%	16.08%	60.84%	19.58%

Učesnici DFG konstatovali su da su našli na određene probleme sa dobijenim podacima. Učesnici iz Prištine naveli su da podaci koje su dobili često nisu imali jasnu strukturu i nisu bili jasni, dok su učesnici iz Mitrovice izrazili zabrinutost u pogledu kvaliteta prevoda. Dok učesnici iz drugih nevećinskih zajednica nemaju istu zabrinutost po pitanju prevoda kao i kolege iz Mitrovice, oni su izrazili sličnu zabrinutost u pogledu specifičnosti i preciznosti kao i kolege iz Prištine.

Ispitanicima u anketi postavljeno je i pitanje o njihovom iskustvu sa pronalaskom sudnice ili kancelarije koja im je bila potrebna u toku dana prilikom posete zgradi suda. Skoro 90 % ispitanika (1.153 od 1.307) navelo je da je pronalaženje odgovarajuće lokacije bilo donekle ili veoma lako. Osnovni sudovi u Uroševcu i Prizrenu izdvajaju se sa preko 80 % ispitanika koji tvrde da je veoma lako pronaći kancelariju/sudnicu koju traže u ova dva suda.

TABELA 3.3: KAKVO JE VAŠE ISKUSTVO SA PRNALASKOM SUDNICE ILI KANCELARIJE KOJA VAM TREBA?

		Veoma teško	Donekle teško	Donekle lako	Veoma lako
	Priština	10.18%	8.98%	52.10%	28.74%
	Mitrovica	5.85%	10.24%	36.59%	47.32%
	Peć	0.53%	1.05%	27.37%	71.05%
	Prizren	6.67%	3.03%	10.30%	80.00%
	Uroševac	1.50%	5.26%	9.77%	83.46%
	Gnjilane	14.60%	0.73%	5.11%	79.56%
	Đakovica	0.00%	5.59%	44.06%	50.35%

Nakon ovog pitanja usledilo je otvoreno pitanje za učesnike koji su naveli da je teško pronaći sudnicu ili kancelariju da bismo saznali šta bi to pomoglo da se željena lokacija pronađe lakše. Kao što je prikazano u tabeli u nastavku, od nekoliko njih koji su odgovorili, odgovori variraju od boljih znakova (npr. strelice koje pokazuju smer) unutar zgrade do veće pomoći na prijemu.

ŠTA BI BILO KORISNO U TOM POGLEDU?

Broj odgovora	Izvor podataka
 18	Učesnici su izjavili da bi bilo korisnije kada bi smernice bile bolje ili postojali znakovi koji pokazuju gde se nalazi sudnica;
 12	Učesnici su naveli da bi bilo korisno kada bi postojao bolje organizovani informativni pult;
 7	Učesnici su izjavili da su često pitali sudsko osoblje da im pokaže odgovarajuću sudnicu;
 6	Učesnici su zatražili bolje i obuhvatnije podatke o sudnicama;

Srodnii komentari iz DFG u mnogo čemu se poklapaju sa nalazima ankete. Učesnici iz Prištine ukazali su na probleme oko pronalaženja sudnica i kancelarija kada na informativnom pultu nema nikoga. Učesnici iz Mitrovice konstatovali su da postoji zabuna zbog postojanja dve zgrade suda – jedna na severu, a jedna na jugu. Učesnici iz drugih osnovnih sudova naveli su da je veoma lako pronaći sudnicu ili kancelariju koju traže.

Dok osnovni sudovi imaju kutije za žalbe preko kojih građani mogu da iznesu svoju zabrinutost u pogledu iskustva u kontaktu sa sudom, veliki procenat ispitanika nije upoznat sa time da postoje. U stvari, 60 % ispitanika iz Uroševca i 37 % iz Peći tvrdi da nema kutija za žalbe u zgradici suda. Samo je u Đakovici većina ispitanika (55 %) potvrdila da kutije za žalbe postoje u zgradici suda.

TABELA 3.4: DA LI SE KUTIJE ZA ŽALBE NALAZE U ZGRADI SUDA?

		Da	Ne	Ne znam
	Priština	27.54%	11.08%	61.38%
	Mitrovica	20.98%	4.88%	74.15%
	Peć	0.00%	36.84%	63.16%
	Prizren	33.33%	3.03%	63.64%
	Uroševac	3.76%	60.15%	36.09%
	Gnjilane	40.15%	4.38%	55.47%
	Đakovica	55.24%	4.20%	40.56%

Odgovori učesnika DFG bili su u skladu sa nalazima u pogledu kutija za žalbe. Većina tvrdi da ne zna za takve kutije, a nekoliko je izrazilo zabrinutost u pogledu toga da li bi njihovi problemi bili razmotreni čak i da postoji kutija za žalbe.

Ispitanicima u anketi postavljeno je i pitanje o tome da li osnovni sud ima informativni pult na kom mogu da dobiju podatak o svom predmetu. Većina ispitanika kod svakog od sudova (77 %, odnosno 1.010 od 1.307) odgovorila je potvrđno, dok su 23 % (297 od 1.307) odgovorila sa Ne ili Ne znam.

TABELA 3.5: DA LI U ZGRADI SUDA POSTOJI INFORMATIVNI PULT?

		Da	Ne	Ne znam
	Priština	90.12%	1.80%	8.08%
	Mitrovica	61.95%	1.95%	36.10%
	Peć	96.84%	0.53%	2.63%
	Prizren	63.64%	3.03%	33.33%
	Uroševac	94.74%	1.50%	3.76%
	Gnjilane	55.47%	4.38%	40.15%
	Đakovica	63.64%	3.50%	32.87%

Učesnici DFG konstatovali su da često dobijaju odgovore koji su im potrebni od čuvara koji obično stoje na ulazu zgrade suda.

3.3 UPOTREBA VEB-SAJTA SUDA ZA PRISTUP PODACIMA

Iako svaki od sedam osnovnih sudova poseduje veb-sajt koji je u funkciji, građani ga obično ne koriste kao izvor podataka. U tabeli u nastavku prikazano je da samo 10 % (148 od 1.307) ispitanika (i iz većinske i iz nevećinskih zajednica) koristi veb-sajt suda za pribavljanje podataka. Ovo je znatno manje od nalaza ispitivanja koje je D+ sprovedla 2018. godine, kada je procenat onih koji je tvrdio da koristi veb-sajt suda iznosio 17%⁵. Osnovni sud u Đakovici ima najveći broj ispitanika koji tvrde da koriste njegov veb-sajt za podatke (30 %), dok niko od korisnika usluga Osnovnog suda u Peću ne koristi ovo kao izvor podataka. Korisnici suda iz nevećinskih zajednica dali su slične odgovore, tako da većina njih ne koristi veb-sajt kada traži podatke.

TABELA 3.6: DA LI KORISTITE VEB-SAJT SUDA ZA PRIBAVLJANJE PODATAKA?

		VEĆINSKA ZAJEDNICA		NEVEĆINSKE ZAJEDNICE	
		Da	Ne	Da	Ne
	Priština	5.42%	94.58%	15.79%	84.21%
	Mitrovica	9.48%	90.52%	10.11%	89.89%
	Peć	0.00%	100%	9.09%	90.91%
	Prizren	8.94%	91.06%	0.00%	100%
	Uroševac	15.32%	84.68%	22.22%	77.78%
	Gnjilane	14.68%	85.32%	25.00%	75.00%
	Đakovica	30.36%	69.64%	25.81%	74.19%

5 R. Osmani (2018). Ocene građana za usluge osnovnih sudova, str. 13. Preuzeto sa <http://bit.ly/2RztpDg>.

Nalazi DFG bili su u skladu sa prethodnim. Samo nekoliko učesnika tvrdi da koristi veb-sajt za pristup podacima, a izrazili su zabrinutost u pogledu preciznosti dostupnih podataka. Lična poseta zgradi suda ostaje najbolji način za pribavljanje podataka.

Ispitanici iz nevećinskih zajednica⁶ koji tvrde da koriste veb-sajt suda odgovarali su na pitanje o sadržaju prevoda. Rezultati pokazuju da nekoliko njih koji tvrde da su posetili veb-sajt, smatra da željeni sadržaj jeste preveden na njihov maternji jezik.

TABELA 3.7: DA LI JE SADRŽAJ VEB-SAJTA SUDA KOJI VAM JE POTREBAN PREVEDEN NA VAŠ MATERNJI JEZIK?

		Da	Donekle	Ne
	Priština	100%	0%	0%
	Mitrovica	100%	0%	0%
	Peć	100%	0%	0%
	Prizren	0%	0%	0%
	Uroševac	100%	0%	0%
	Gnjilane	100%	0%	0%
	Đakovica	100%	0%	0%

⁶ Sva ova potpitana postavljena su nevećinskim učesnicima DFG u Severnoj Mitrovici, međutim, svi su rekli da ne koriste veb-sajt suda kao izvor podataka.

Skoro svi ispitanici naveli su da su zadovoljni ili donekle zadovoljni prevedenim materijalom koji je dostupan na veb-sajtovima sudova. Samo je u Mitrovici i Prištini većina zadovoljna samo donekle.

TABELA 3.8: DA LI STE ZADOVOLJNI KVALITETOM PREVEDENOG SADRŽAJA NA VEB-SAJTU?

		Da	Ne	Donekle
	Priština	33.3%	11.1%	55.6%
	Mitrovica	33.3%	0.0%	66.7%
	Peć	71.4%	14.3%	14.3%
	Prizren	0.0%	0.0%	0.0%
	Uroševac	100.0%	0.0%	0.0%
	Gnjilane	85.7%	0.0%	14.3%
	Đakovica	87.5%	0.0%	12.5%

Što se tiče podataka koje korisnici sudova traže na veb-sajtovima sudova, većina ispitanika kod svakog od sedam osnovnih sudova (iz svih zajednica) traži tri vrste podataka: *raspored suđenja, kontakt podaci, novosti i objavljene odluke*.

TABELA 3.9: KAKVE PODATKE OBičNO TRAŽITE NA VEB-SAJTU SUDA?

	Raspored suđenja	Kontakt podaci	Novosti	Objavljene odluke	Kontakt podaci sudija
	Priština	19.35%	22.58%	25.81%	12.90%
	Mitrovica	58.33%	4.17%	12.50%	25.00%
	Peć	57.14%	14.29%	0.00%	0.00%
	Prizren	11.76%	11.76%	58.82%	17.65%
	Uroševac	13.79%	20.69%	0.00%	58.62%
	Gnjilane	29.73%	5.41%	5.41%	32.43%
	Đakovica	8.00%	22.00%	23.00%	32.00%

3.4 OPŠTA OCENA SUDOVA U VEZI PRISTUPA PODACIMA

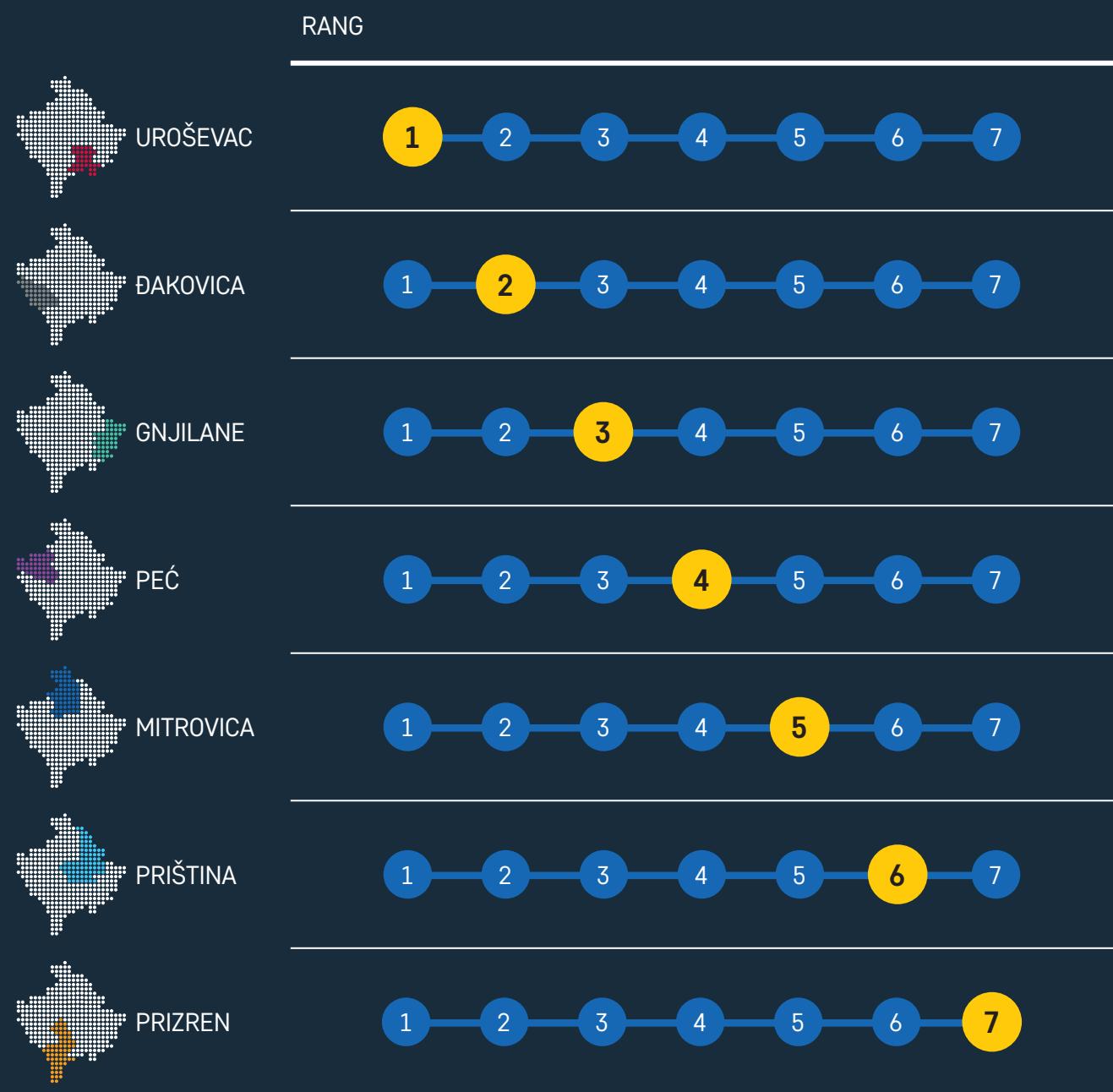
Osnovni sudovi su rangirani dole na osnovu nivoa pristupa podacima prema iskustvu sudskega korisnika, gde je 1 komparativno bolje od ostalih sudova, a 7 komparativno lošije od ostalih. Ocene za svaki sud izračunate su korišćenjem prosečnog broja poena dobijenog brojem pozitivnih ili negativnih odgovora ispitanika na dole navedena pitanja⁸. Rezultati ispitivanja pokazuju da je Osnovni sud u Uroševcu rangiran komparativno bolje od ostalih osnovnih sudova, a zatim slede Đakovica i Gnjilane.

⁷ Kod ovog pitanja sakupljeni su nalazi i za većinsku i za nevećinske zajednice iz ankete i protumačeni sa stanovišta korisnika, bez obzira na etničko poreklo.

⁸ Više pozitivnih odgovora primljenih na svako pitanje, daje više poena: Osnovni sud u Prištini (21,62 poena), Prizren (22,3 poena), Đakovica (23,11 poena), Gnjilane (23,18 poena), Uroševac (23,71 poena), Mitrovica (25,40 poena), Peć (25,47 poena).

1. Koliko je po Vašem iskustvu lako dobiti podatak o Vašem predmetu? 2. Koliko su bili korisni podaci koje ste dobili od suda? 3. Kakvo je Vaše iskustvo sa pronalaskom sudnice ili kancelarije koja vam treba? 4. Da li se kutije za žalbe nalaze u zgradji suda? 5. Da li u zgradi suda postoji informativni pult? 6. Da li koristite veb-sajt suda za pribavljanje podataka? 7. Da li je sadržaj veb-sajta suda koji Vam je potreban preveden na Vaš maternji jezik? 8. Da li ste zadovoljni kvalitetom prevedenog sadržaja na veb-sajtu? 9. Kakve podatke obično tražite na veb-sajtu suda?

TABELA 3.10 RANGIRANJE OSNOVNIH SUDOVA PO TRANSPARENTNOSTI

“

73% ispitanika iz svih sudova prijavili su da su njihovi slučajevi aktivni manje od dve godine.

4. EFIKASNOST I PRAVIČNOST

U ovom odeljku analizirana su iskustva ispitanika u pogledu efikasnosti i pravičnosti kod usluga dobijenih od suda. Ispitanicima je postavljeno pitanje da li su mogli da završe svoj posao u razumnom roku istog dana kada su posetili sud, koliko je vremena bilo potrebno sudu da reši njihov predmet i da li su zadovoljni vremenom koje je bilo potrebno da se dođe do rešenja. Pored toga, u ovom odeljku se sagledava pravičnost sa stanovišta korisnika sudova, sa posebnim osvrtom na to da li smatraju da su se sudije i sudsko osoblje prema njima ophodili podjednako i sa poštovanjem, kao i to da li su korisnici sudova iz nevećinskih zajednica mogli da koriste svoj maternji jezik.

4.1. EFIKASNOST SUDA

Da bi se ocenilo neposredno iskustvo korisnika sudova u pogledu efikasnosti suda, ispitanicima je postavljeno pitanje da li su mogli da završe svoj posao u razumnom roku istog dana kada su posetili zgradu suda. Razumnost roka je nešto što je ostavljeno svakom ispitaniku da samostalno oceni. Osnovni sud u Mitrovici vodi u ovoj oblasti, sa 75 % ispitanika koji su odgovorili sa Da – mogli su da završe posao u sudu u razumnom roku. Nakon Mitrovice odmah slede Uroševac (73 %), Gnjilane (72 %), Đakovica (69 %) i Priština (68 %). Peć zaostaje za ostalim sudovima, sa samo 12 % onih koji su odgovorili pozitivno. Većina korisnika suda u Prizrenu (55 %), takođe, nije mogla da svoj posao završi u razumnom roku.

TABELA 4.1: DA LI STE MOGLI DA ZAVRŠITE POSAO U SUDU U RAZUMNOM ROKU?

		Da	Ne
	Priština	68.26%	31.74%
	Mitrovica	75.61%	24.39%
	Peć	12.11%	87.89%
	Prizren	44.85%	55.15%
	Uroševac	72.93%	27.07%
	Gnjilane	72.26%	27.74%
	Đakovica	69.23%	30.77%

Učesnici DFG u velikoj meri se slažu sa nalazima ankete. Zanimljivo je da su učesnici iz Prištine smatrali da je sudijama bilo potrebno previše vremena da zakažu prvo suđenje, a zatim su žurile da završe suđenje što je pre moguće. Korisnici sudova iz većinske i nevećinske zajednice iz Mitrovice smatraju da su sudovi veoma efikasni, izuzev kada je odsustvo prevodilaca primoravalo stranke da čekaju. Učesnici iz Peći, Prizrena i Uroševca izrazili su zabrinutost u pogledu izgubljenog vremena zbog nejasnih postupaka, nepojavljivanja druge stranke (ili nedobijanja poziva za pojavljivanje na sudu) i čestih odlaganja.

Na pitanje koliko dugo je njihov predmet na čekanju, ispitanici su imali opciju da izaberu između manje od šest meseci i više od deset godina, uz četiri dodatne opcije između. U osnovnim sudovima u Prištini, Prizrenu, Uroševcu i Gnjilanu, najveći broj ispitanika naveo je da je njihov predmet aktivan manje od šest meseci. Najveći broj, u Mitrovici, Peći i Đakovici naveo je da je njihov predmet na čekanju do godinu dana. Kod svih sudova, izuzev Prištine i Prizrena, većina ispitanika navela je da su predmeti na čekanju do jedne godine. Većina u Prištini i Prizrenu navela je da su predmeti na čekanju do dve godine. Samim tim, većina ispitanika iz svih sudova navela je da su predmeti na čekanju manje od dve godine; predmet se smatra zaostalim samo ako je na čekanju duže od dve godine.

TABELA 4.2: KOLIKO JE DUGO VAŠ PREDMET NA ČEKANJU?

NEVEĆINSKE ZAJEDNICE		Manje od šest meseci	Do jedne godine	Do dve godine	Više od dve godine	Više od pet godina	Više od deset go- dina
	Priština	25.45%	20.06%	14.07%	18.56%	14.07%	7.78%
	Mitrovica	24.39%	32.68%	19.02%	15.12%	3.41%	5.37%
	Peć	5.79%	53.16%	30.53%	10.00%	0.53%	0.00%
	Prizren	29.09%	19.39%	10.30%	20.00%	12.73%	8.48%
	Uroševac	34.59%	27.07%	17.29%	13.53%	6.02%	1.50%
	Gnjilane	33.58%	31.39%	13.14%	8.76%	6.57%	6.57%
	Đakovica	30.34%	40.00%	15.17%	6.21%	3.45%	4.83%

Kao što je prikazano u Tabeli 5.3, većina ispitanika je zadovoljna vremenom koje je sudovima bilo potrebno da razmotre njihove predmete. U Mitrovici, Peći, Uroševcu, Gnjilanu i Đakovici, većina je navela da je donekle ili veoma zadovoljna (53 % u Mitrovici, 54 % u Peći, 86 % u Uroševcu, 55 % u Gnjilanu i 62 % u Đakovici). Samo je u Prištini i Prizrenu većina ispitanika nezadovoljna (55 %, odnosno 77 %) sa vremenom koje je bilo potrebno. Međutim, vredi pomenuti da je veliki broj ispitanika iz Prištine (114 od 334) naveo da je donekle zadovoljan vremenom koje je bilo potrebno da sud reši predmete.

TABELA 4.3: DA LI STE ZADOVOLJNI VREMENOM KOJE JE BILO POTREBNO DA SE VAŠ PREDMET RAZMOTRI?

		Veoma nezadovoljan-na	Donekle nezadovoljan-na	Donekle zadovoljan-na	Veoma zadovoljan-na
	Priština	42.81%	11.98%	34.13%	11.08%
	Mitrovica	21.95%	24.39%	41.95%	11.71%
	Peć	11.58%	13.68%	72.63%	2.11%
	Prizren	65.45%	6.06%	19.39%	9.09%
	Uroševac	6.77%	6.77%	57.89%	28.57%
	Gnjilane	36.50%	8.03%	31.39%	24.09%
	Đakovica	13.99%	23.78%	52.45%	9.79%

Neki učesnici DFG tvrde da su njihovi predmeti aktivni više od 20 godina. Učesnici iz Gnjilana konstatovali su da su tranzicija u sudskom sistemu i reforme koje traju godinama dovele do toga da se njihovi predmeti prebacuju iz jednog suda u drugi.

4.2. Ophođenje na sudu

Način na koji se sudsko osoblje ophodi prema sudskom osoblju ključni je element koji pokazuje nivo profesionalizma istog. Sa ovog aspekta, osnovni sudovi su u velikoj meri dobili pozitivne ocene korisnika. Velika većina ispitanika (86 %, odnosno 1.125 od 1.307) i iz većinske i iz nevećinske zajednice odgovorila je pozitivno na pitanje da li su se prema njima ophodili sa poštovanjem. Osnovni sudovi u Peći, Uroševcu i Prištini izdvajaju se po ovom pitanju sa preko 90 % ispitanika koji tvrde da su se sudsko osoblje prema njima ophodilo ljubazno.

TABELA 4.4.1: DA LI SE SUDSKO OSOBLJE PREMA VAMA OPHODILO LJUBAZNO I SA POŠTOVANJEM?

		Da	Ne	Donekle
	Priština	83.83%	6.29%	9.88%
	Mitrovica	91.71%	0.98%	7.32%
	Peć	94.74%	1.05%	4.21%
	Prizren	78.18%	6.67%	15.15%
	Uroševac	92.48%	4.51%	3.01%
	Gnjilane	89.05%	6.57%	4.38%
	Đakovica	72.03%	4.20%	23.78%

Nezavisno od toga da li je ispitanik muškarac ili žena, osećanje svih ispitanika bilo je isto kod svih osnovnih sudova 87 % muškaraca i 82 % žena odgovorila su pozitivno na pitanje da li se sudska osoblje prema njima ophodilo ljubazno i sa poštovanjem, dok 10 % muškaraca i 13 % žena bira opciju odgovara *donekle*.

TABELA 4.4.2: DA LI SE SUDSKO OSOBLJE PREMA VAMA OPHODILO LJUBAZNO I SA POŠTOVANJEM?

		Da		Ne		Donekle	
							
		Muškarci	Žene	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene
	Priština	83.21%	16.79%	95.24%	4.76%	84.85%	15.15%
	Mitrovica	88.30%	11.70%	100.00%	0.00%	100.00%	0.00%
	Peć	86.11%	13.89%	50.00%	50.00%	50.00%	50.00%
	Prizren	93.02%	6.98%	81.82%	18.18%	92.00%	8.00%
	Uroševac	91.87%	8.13%	83.33%	16.67%	75.00%	25.00%
	Gnjilane	95.90%	4.10%	88.89%	11.11%	100.00%	0.00%
	Đakovica	81.55%	18.45%	83.33%	16.67%	70.59%	29.41%

Učesnici DFG u velikoj meri se slažu sa nalazima ankete. Izneli su svoja pozitivna iskustva o ophođenju sudskog osoblje svih sedam osnovnih sudova koje je bilo ljubazno i sa poštovanjem. Tvrde da je upravni kadar sudova veoma profesionalan i da se prema njima ophodi sa poštovanjem svaki put kada posete sud.

Pravilnikom o etici na radu za sudije predviđena su pravila po kojima sudije moraju da poštuju stranke tokom i posle suđenja da bi pokazali da je ophođenje jednako i pravično.⁹ Samim tim, ispitanicima je postavljeno pitanje da li su se sudije prema njima ophodile pravično tokom suđenja. Većina ispitanika kod svakog od osnovnih sudova, izuzev u slučaju Prizrena, odgovorila je da su se sudije prema njima ophodile pravično (69 %, odnosno 789 od 1.142).¹⁰ 54 % ispitanika iz Prizrena navela su da se sudije prema njima nisu ophodile pravično.

TABELA 4.5: DA LI MISLITE DA SE SUDIJA PREMA VAMA OPHODIO PRAVIČNO?

		Da	Ne	Donekle
	Priština	70.66%	15.57%	13.77%
	Mitrovica	58.05%	4.88%	37.07%
	Peć	72.63%	8.42%	18.95%
	Prizren	35.76%	53.94%	10.30%
	Uroševac	91.73%	3.76%	4.51%
	Gnjilane	78.83%	18.98%	2.19%
	Đakovica	46.15%	13.29%	40.56%

⁹ Sudski savet Kosova. Pravilnik o etici na radu za sudije. Preuzeto sa <http://bit.ly/2r6wyzR>.

¹⁰ Odgovori prikupljeni od korisnika usluga Osnovnog suda u Prizrenu izuzeti su iz ove računice.

Nalazi otkrivaju isto osećanje kada se napravi presek po rodu, kao što je prikazano u Tabeli 5.6.1. dole.

TABELA 4.6.1: DA LI MISLITE DA SE SUDIJA PREMA VAMA OPHODIO PRAVIČNO?

		Da		Ne		Donekle							
			Muškarci		Žene		Muškarci		Žene		Muškarci		Žene
	Priština	83.05%	16.95%	84.62%	15.38%	89.13%	10.87%						
	Mitrovica	84.87%	15.13%	80.00%	20.00%	97.37%	2.63%						
	Peć	90.58%	9.42%	68.75%	31.25%	66.67%	33.33%						
	Prizren	91.53%	8.47%	92.13%	7.87%	94.12%	5.88%						
	Uroševac	90.98%	9.02%	80.00%	20.00%	100.00%	0.00%						
	Gnjilane	99.05%	0.95%	88.89%	11.11%	60.00%	40.00%						
	Đakovica	77.14%	22.86%	73.33%	26.67%	82.76%	17.24%						

4.3. Upotreba maternjeg jezika

Sledeća četiri pitanja namenjena su prikupljanju podataka o pitanju upotrebe jezika, a tiču se uglavnom korisnika sudova iz nevećinskih zajednica. Članom 6, stav 1. Zakona br. 03/L-006 o parničnom postupku predviđeno je da se oba jezika u službenoj upotrebi na Kosovu moraju koristiti jednakom. Prema tome, korisnicima sudova je postavljeno pitanje da li su mogli da komuniciraju sa sudskim osobljem na svom maternjem jeziku. Ocena je u pogledu ovoga bila pozitivna za svih sedam osnovnih sudova. Kao što je prikazano u tabeli dole, veliki ideo ispitanika iz nevećinskih zajednica (96 %, odnosno 321 od 333), naveo je da je zaista mogao da sa sudskim osobljem komunicira na svom maternjem jeziku.

TABELA 4.7: DA LI STE MOGLI DA KOMUNICIRATE SA SUDSKIM OSOBLJEM NA SVOM MATERNJEM JEZIKU?

		Da	Ne
	Priština	95%	5%
	Mitrovica	100%	0%
	Peć	100%	0%
	Prizren	86%	14%
	Uroševac	100%	0%
	Gnjilane	89%	11%
	Đakovica	100%	0%

Na suđenjima u kojima je jedna od stranaka i/ili sudija pripadnik druge etničke zajednice, sud je dužan da obezbedi prevod. Zakonom o parničnom postupku predviđeno je i da stranke u postupku mogu da izaberu jedan od jezika u službenoj upotrebi ili jezik koji govore i razumeju. Nalazi iz Tabele 5.8. pokazuju da su skoro svi korisnici sudova iz nevećinskih zajednica kod sedam osnovnih sudova (91%, odnosno 304 od 333) naveli da sudovi zaista obezbeđuju prevod tokom suđenja.

TABELA 4.8: DA LI JE SUD OBEZBEDILO PREVOD TOKOM SUĐENJA?

		Da	Ne
	Priština	82.46%	17.54%
	Mitrovica	98.88%	1.12%
	Peć	100.00%	0.00%
	Prizren	90.48%	9.52%
	Uroševac	100.00%	0.00%
	Gnjilane	89.29%	10.71%
	Đakovica	64.52%	35.48%

Nalazi ispitivanja pokazuju da sudovi u velikoj meri poštuju Zakon o parničnom postupku. Velika većina ispitanika ili je donekle zadovoljna (38%) ili *veoma zadovoljna* (49%) kvalitetom prevoda, mada činjenica da je 38% *donekle zadovoljno* podrazumeva to da ima prostora za unapređenje.

TABELA 4.9: DA LI STE ZADOVOLJNI KVALITETOM PREVODA TOKOM SUĐENJA?

		Veoma nezadovoljan-na	Donekle nezadovoljan-na	Donekle zadovoljan-na	Veoma zadovoljan-na
	Priština	0.00%	4.26%	51.06%	44.68%
	Mitrovica	0.00%	3.41%	52.27%	44.32%
	Peć	0.00%	3.90%	49.35%	46.75%
	Prizren	5.26%	0.00%	39.47%	55.26%
	Uroševac	11.11%	0.00%	22.22%	66.67%
	Gnjilane	4.00%	0.00%	12.00%	84.00%
	Đakovica	0.00%	0.00%	0.00%	100.00%

Učesnici DFG u Mitrovici i iz većinske i iz nevećinskih zajednica potvrdili su nalaze ankete i naveli da su i oni bili veoma zadovoljni kvalitetom prevoda.

Podaci dobijeni od osnovnih sudova dobijaju se na tri jezika: albanskom, srpskom i engleskom. U tabeli dole prikazano je da, izuzev u Prizrenu, velika većina korisnika svakog od osnovnih sudova navodi da je sudska dokumenta dobijala na svom maternjem jeziku.

TABELA 4.10: DA LI STE SUDSKA DOKUMENTA DOBILI NA SVOM MATERNJEM JEZIKU?

		Da	Ne	Ponekad
	Priština	54.39%	8.77%	36.84%
	Mitrovica	89.89%	3.37%	6.74%
	Peć	90.91%	1.30%	7.79%
	Prizren	35.71%	64.29%	0.00%
	Uroševac	88.89%	11.11%	0.00%
	Gnjilane	75.00%	21.43%	3.57%
	Đakovica	100.00%	0.00%	0.00%

Kroz sledeća dva pitanja predstavljeni su nalazi sakupljeni od odgovora i većinskih i nevećinskih korisnika sudova. Ovo je urađeno iz dva razloga: a) usredstvuju se na pitanja koja predstavljaju uzajamnu zabrinutost i b) nema razlike u iskustvima između većinskih i manjinskih korisnika sudova. Rezultati ispitivanja pokazuju da velika većina korisnika svakog od sudova i iz svake zajednice oseća fizičku bezbednost u prostorijama suda, sa 97 % (1.270 od 1.307) ispitanika koji su odgovorili potvrđno.

TABELA 4.11: DA LI SE OSEĆATE (FIZIČKI) BEZBEDNO U PROSTORIJAMA SUDA?

		Da	Ne
	Priština	99.70%	0.30%
	Mitrovica	98.05%	1.95%
	Peć	98.95%	1.05%
	Prizren	89.70%	10.30%
	Uroševac	97.74%	2.26%
	Gnjilane	95.62%	4.38%
	Đakovica	97.20%	2.80%

Nakon ovog pitanja usledilo je otvoreno pitanje sa ciljem da se otkriju razlozi zbog kojih se stranke ne osećaju bezbedno u zgradi suda. Samo nekoliko ispitanika dalo je odgovor na ovo pitanje, od nepoverenja u sudstvo do pretnji koje su im upućene u zgradi suda.

AKO JE ODGOVOR ODRIČAN, ZAŠTO SE NE OSEĆATE BEZBEDNO U PROSTORIJAMA SUDA?

Broj odgovora

Vrste odgovora

3

Nepoverenje u sudski sistem

2

Nedostatak bezbednosti – svako može da uđe u prostorije suda po volji

2

Jedan od ispitanika je tvrdio da su mu upućene pretnje, a drugi je tvrdio da je gurnut dok je bio u prostorijama suda.

U DFG u Peći i Gnjilanu, neke žene su tvrdile da se ne osećaju bezbedno u prostorijama suda pošto im je druga stranka uputila pretnje i stalno osećaju bojazan od mogućeg fizičkog napada.

Stranka u postupku ima pravo da podnese disciplinsku žalbu zbog neprimerenog ponašanja sudije. Pitanje je uključeno u anketu da bi se ocenilo da li su korisnici sudova upoznati sa ovim pravom. Opšta većina ispitanika (61 %, odnosno 809 od 1.307) nije znala za ovu mogućnost. Samo je u Đakovici većina (60 %) tvrdila da je upoznata sa svojim pravom da podnese žalbu.

TABELA 4.12: DA LI ZNATE DA IMATE PRAVO ŽALBE U SLUČAJU DISCIPLINSKE POVREDE KOJU IZVRŠI SUDIJA?

		Da	Ne
	Priština	32.93%	67.07%
	Mitrovica	36.59%	63.41%
	Peć	43.68%	56.32%
	Prizren	43.03%	56.97%
	Uroševac	19.55%	80.45%
	Gnjilane	33.58%	66.42%
	Đakovica	60.84%	39.16%

Nakon ovog pitanja usledilo je otvoreno potpitanje sa ciljem da se utvrdi da li oni koji tvrde da su upoznati sa ovim pravom znaju gde mogu da podnesu takvu žalbu. Oni koji su tvrdili da su upoznati sa ovom mogućnošću naveli su da su obavešteni o tome gde mogu da podnesu žalbu u slučaju disciplinske povrede koju izvrši sudija. Odgovori variraju od osnovnog suda do suda više instance, kao što je Apelacioni sud.

DA LI ZNATE GDE SE PODNOSI ŽALBA?

Broj odgovora

Podnošenje žalbe

54

Ispitanici su rekli da se žalba podnosi osnovnom sudu

10

Disciplinskoj komisiji

10

Sudskom savetu Kosova

6

Apelacionom суду или žalbenom odeljenju u samom суду

DFG su potvrdile da, u velikoj meri, korisnici sudova nisu obavešteni o svom pravu da izjave žalbu u slučaju disciplinske povrede koju izvrši sudija. Velika većina učesnika DFG, takođe, deli uverenje da čak i da takva žalba može da se izjavi, nikakve mere ne bi bile preduzete protiv sudije.

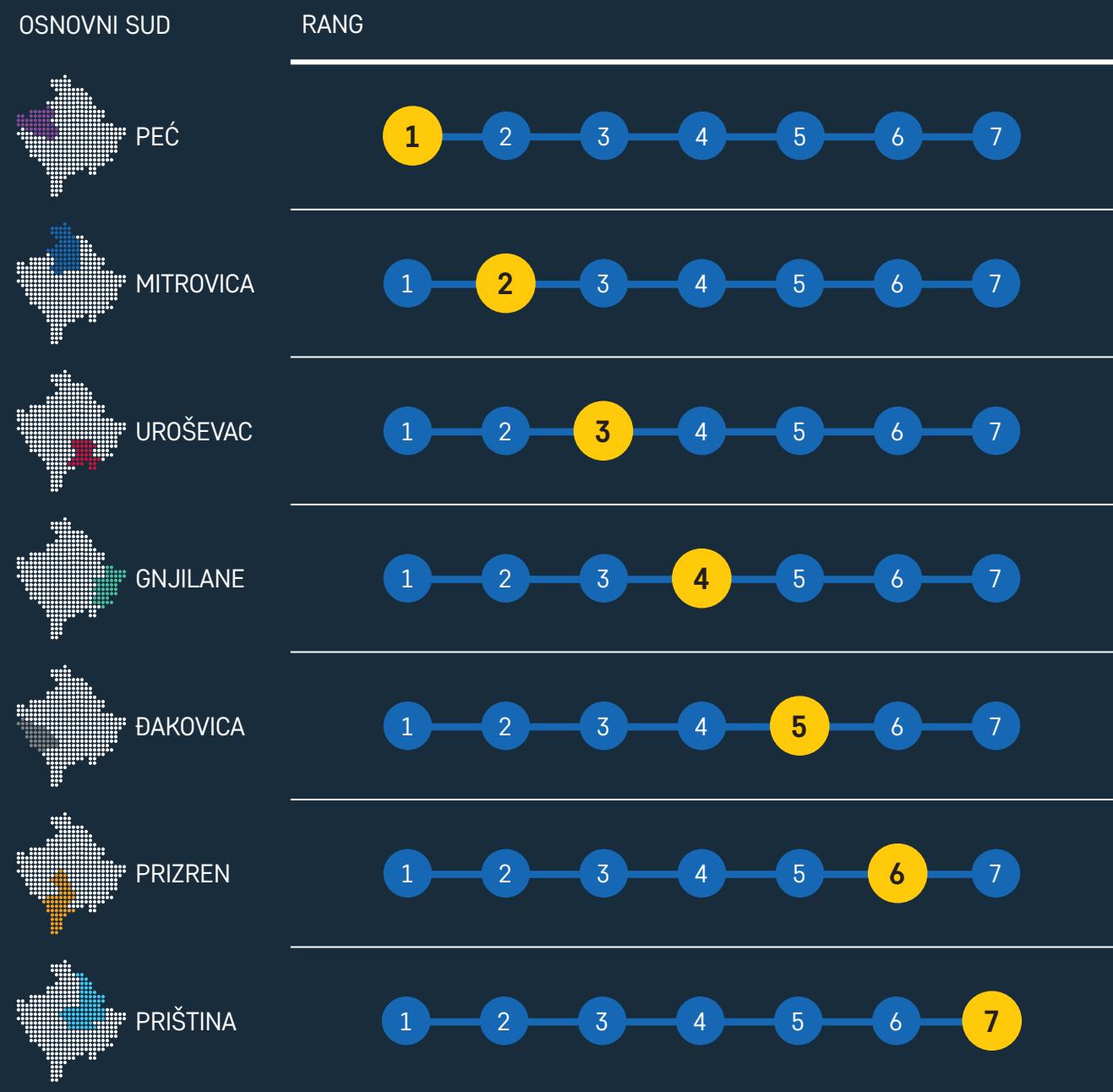
4.4. Opšta ocena sudova za efikasnost i pravičnost

Osnovni sudovi su rangirani dole prema svom stepenu efikasnosti i pravičnosti, a prema iskustvima korisnika sudova koji imaju otvoren predmet, gde je 1 komparativno bolje od ostalih sudova, a 7 komparativno lošije. Ocene za svaki sud izračunate su korišćenjem prosečnog broja poena dobijenog brojem pozitivnih ili negativnih odgovora ispitanika na dole navedena pitanja¹¹. Rezultati ispitivanja pokazuju da je Osnovni sud u Peć rangiran komparativno bolje od ostalih osnovnih sudova.

11 Više pozitivnih odgovora primljenih na svako pitanje, daje više poena: Osnovni sud u Prištini (21,62 poena), Prizren (22,3 poena), Đakovica (23,11 poena), Gnjilane (23,18 poena), Uroševac (23,71 poena), Mitrovica (25,40 poena), Peć (25,47 poena).

1. Da li ste mogli da završite posao u sudu u razumnom roku? 2. Koliko je dugo Vaš predmet na čekanju? 3. Da li ste zadovoljni vremenom koje je bilo potrebno da se Vaš predmet razmotri? 4. Da li se sudsko osoblje prema Vama ophodilo ljubazno i sa poštovanjem? 5. Da li mislite da se sudija prema Vama ophodio pravično? 6. Da li ste mogli da komunicirate sa sudskim osobljem na svom maternjem jeziku? 7. Da li ste zadovoljni kvalitetom prevoda tokom suđenja? 8. Da li ste sudska dokumenta dobili na svom maternjem jeziku? 9. Da li se osećate (fizički) bezbedno u prostorijama suda? 10. Da li znate da imate pravo žalbe u slučaju disciplinske povrede koju izvrši sudija?

TABELA 4.13: RANGIRANJE OSNOVNIH SUDOVA PO EFIKASNOSTI

“

Velika većina korisnika sudova tvrdi da korupcija nije problem u Kosovskim sudovima.

5. PRISUTNOST KORUPCIJE

U ovom odeljku ispituje se iskustvo korisnika sudova sa korupcijom, konkretno, da li im je tražen mito ili da li su ga nudili, a ako jesu, iz kog-jih razloga. Nakon ovog pitanja usledilo je potpitanje o položaju lica u sudu koje je tražilo ili primilo mito.

5.1. Podmićivanje

Korisnicima sudova postavljeno je pitanje da li im je neki službenik suda tražio mito, uključujući i sudiju, li neki posrednik u ime sudskog službenika. Rezultati u tabeli dole pokazuju da korisnici sudova u velikoj meri tvrde da im mito nije tražen. U stvari, u tri suda, svi ispitani su odgovorili sa „ne“ na to pitanje. U druga tri suda, onih koji su odgovorili sa „da“ ima ukupno manje od 2 %. Samo je u Prizrenu (12 %) procenat pozitivnih odgovora prešao 12 %.

TABELA 5.1: DA LI VAM JE NEKI SUDIJA, ZAPOSLENI U SUDU ILI NEKI POSREDNIK U IME PRVOG IKADA ZATRAŽIO MITO?

		Da	Ne
	Priština	1.80%	98.20%
	Mitrovica	0.00%	100 %
	Peć	0.53%	99.47%
	Prizren	12.12%	87.88%
	Uroševac	0.00%	100%
	Gnjilane	1.46%	98.54%
	Đakovica	0.00%	100%

Onima koji su odgovorili pozitivno postavljeno je pitanje zašto im je traženo da se upuštaju u mito i date su im sledeće tri opcije:

TABELA 5.2: AKO JE ODGOVOR POTVRDAN, IZ KOG RAZLOGA?

	Da bi se ubrzao pos-tupak	Da bi se pribavila neophodna doku-mentacija	Da bi se predmet rešio u moju korist
 Priština	3	1	4
 Mitrovica	0	0	0
 Peć	1	0	0
 Prizren	13	2	10
 Uroševac	0	0	0
 Gnjilane	2	0	1
 Đakovica	0	0	0

Napomena: Podaci su predstavljeni brojevima zbog malog broja ispitanika koji su dali odgovor na ovo potpitanje.

Od ispitanika je zatim zatraženo da navedu položaj lica koje je tražilo mito. Većina je navela da se radi o službeniku suda, dok je sedam ispitanika u Prizrenu i dvoje u Gnjilanu navelo da je sudija tražio mito.

TABELA 5.3: AKO JE ODGOVOR POTVRDAN, NA KOM JE RADNOM MESTU BILO DATO LICE?

	Sudija	Zaposleni u sudu	Drugi
 Priština	0	2	0
 Mitrovica	0	0	0
 Peć	0	1	0
 Prizren	7	13	0
 Uroševac	0	0	0
 Gnjilane	2	0	0
 Đakovica	0	0	0

Napomena: Podaci su predstavljeni brojevima zbog malog broja ispitanika koji su dali odgovor na ovo potpitanje.

Ispitanici su upitani i da li su nudili mito nekom sudiji ili službeniku suda. Većina ispitanika tvrdi da nije nudila mito, mada je nekoliko u Prizrenu (6), Mitrovici (4), Peći (2) i Gnjilanu (1) priznalo da jeste.

TABELA 5.4: DA LI STE IKADA PONUDILI MITO SUDIJI ILI DRUGOM ZAPOSLENOM U SUDU?

		Da	Ne
	Priština	0.00%	100%
	Mitrovica	1.95%	98.05%
	Peć	1.05%	98.95%
	Prizren	4.24%	95.76%
	Uroševac	0.00%	100 %
	Gnjilane	0.73%	99.27%
	Đakovica	0.00%	100%

Oni koji su naveli da su nudili mito, to su učinili da bi ubrzali postupak ili da bi se *predmet rešio u njihovu korist*.

TABELA 5.5: AKO JE ODGOVOR POTVRDAN, IZ KOG RAZLOGA?

	Da bi se ubrzao pos-tupak	Da bi se pribavila neophodna doku-mentacija	Da bi se predmet rešio u moju korist
 Priština	0	0	0
 Mitrovica	3	0	1
 Peć	1	0	0
 Prizren	5	0	2
 Uroševac	0	0	0
 Gnjilane	0	1	0
 Đakovica	0	0	0

Napomena: Podaci su predstavljeni brojevima zbog malog broja ispitanika koji su dali odgovor na ovo potpitanje.

Kada je istim ispitanicima postavljeno drugo potpitanje u vezi sa položajem lica kom su ponudili mito, odgovorili su ili sa sudija ili zaposleni u sudu.

TABELA 5.6: AKO JE ODGOVOR DA, NA KOM JE RADNOM MESTU BILO DATO LICE?

	Sudija	Zaposleni u sudu	Drugi
 Priština	0	0	0
 Mitrovica	0	4	0
 Peć	0	1	0
 Prizren	2	5	0
 Uroševac	0	0	0
 Gnjilane	1	0	0
 Đakovica	0	0	0

Napomena: Podaci su predstavljeni brojevima zbog malog broja ispitanika koji su dali odgovor na ovo potpitanje.

Pitanje korupcije bilo je, takođe, predmet DFG. Učesnici svih DFG izneli su svoje stavove da iako se mito kao sredstvo korupcije više ne koristi, druga sredstva – poput političkog ili ekonomskog uticaja ili usluge za uslugu (poput zapošljavanja člana porodice u javnom sektoru) – uobičajeni su načini oblika korupcije

5.2. Opšta ocena sudova za prisustvo korupcije

Osnovni sudovi su rangirani po aspektu prisutnosti korupcije, a prema iskustvima korisnika sudova koji imaju otvoren predmet, gde je 1 komparativno bolje od ostalih sudova, a 7 komparativno lošije. Ocene za svaki sud izračunate su korišćenjem prosečnog broja poena dobijenog brojem pozitivnih ili negativnih odgovora ispitanika na dole navedena pitanja¹². Rezultati ispitivanja pokazuju da su osnovni sudovi u Uroševcu i Đakovici rangirani komparativno bolje od ostalih osnovnih sudova.

1. Da li Vam je neki sudija, zaposleni u sudu ili neki posrednik u ime prvog ikada zatražio mito?
2. Da li ste ikada ponudili mito sudiji ili drugom zaposlenom u sudu?

TABELA 5.7: RANGIRANJE OSNOVNIH SUDOVA

OSNOVNI SUD	RANG ¹³
 Uroševac	1 → 2 → 3 → 4 → 5 → 6 → 7
 Đakovica	1 → 2 → 3 → 4 → 5 → 6 → 7
 Peć	1 → 2 → 3 → 4 → 5 → 6 → 7
 Priština	1 → 2 → 3 → 4 → 5 → 6 → 7
 Mitrovica	1 → 2 → 3 → 4 → 5 → 6 → 7
 Gnjilane	1 → 2 → 3 → 4 → 5 → 6 → 7
 Prizren	1 → 2 → 3 → 4 → 5 → 6 → 7

12 Više pozitivnih odgovora primljenih na svako pitanje, daje više poena, a sud je rangiran niže: Osnovni sud u Uroševcu (2 poena), Đakovica (2 poena), Peć (2,005 poena), Priština (2,017), Mitrovica, (2,019 poena), Gnjilane (2,02 poena) i Prizren (2,16 poena).

13 Zbog male stope odgovora na pitanja o korupciji, prilikom određivanja ranga, metoda načela srazmerne predstavljenosti korišćena je za izračunavanje da bi rangiranje bilo nepristrasno. Samim tim, uprkos velikom broju odgovora u vezi sa korupcijom koji su dali ispitanici u Prištini, Osnovni sud u Prištini je rangiran bolje od Osnovnog suda u Mitrovici. Sa druge strane, osnovni sudovi u Đakovici i Uroševcu rangirani su oba ispod 1 zato što ispitanici nisu prijavili nikakvu korupciju.

6. PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE

Na osnovu nalaza iz ovog izveštaja, preporuke dole date dali su istraživači D + i ACDC-a kao neposredan odgovor na stvari na koje je ukazano ispitivanjem, kao i dobre prakse koje bi dovele do boljih sudskih usluga. Preporuke su grupisane na sledeće oblasti: Pristup podacima, Efikasnost i pravičnost; i Prisutnost korupcije.

Pristup podacima

- Osnovni sudovi bi trebalo da obezbede brošure sa opštim podacima za korisnike sudova. Brošure bi trebalo da sadrže jednostavna uputstva o podacima na koje građani imaju pravo da traže od sudova i koje kanale komunikacije moraju da prate. Brošure bi trebalo da budu dostupne i u elektronskom obliku.
- Svi osnovni sudovi bi trebalo da organizuju promotivne aktivnosti da bi obavestili građane o sadržaju njihovih veb-sajtova i načinima korišćenja istih. Kodovi koji bi mogli da se skeniraju mobilnim spravama i neposredno povezali građane sa veb-stranicom mogli bi da se postave u zgradama sudova.
- Da bi se popravio kvalitet prevoda, SSK bi trebalo da pripremi glosar standardizovanog prevoda pravnih izraza na jezicima u službenoj upotrebi na Kosovu.
- Svi osnovni sudovi bi trebalo da stvore standardizovani sistem obaveštavanja i obezbede da su dokumenta blagovremeno dostavljena strankama i njihovim ovlašćenim predstavnicima/advokatima.
- Svi osnovni sudovi bi trebalo da poprave kvalitet prevoda svog sadržaja na veb-sajtu.

Efikasnost i pravičnost

- Osnovni sudovi bi trebalo da korisnicima ponude mogućnost da svoj posao završe brzo i jednostavno kroz pojednostavljene postupke i da uvedu sistem pružanja usluga koji je usredsređen na korisnika.
- Osnovni sudovi bi trebalo da se bolje pripreme pre početka suđenja, uključujući blagovremeno pozivanje stranaka u postupku, obezbeđivanje prisustva prevodilaca (po potrebi) i početak suđenja prema unapred određenom rasporedu.
- Osnovni sudovi bi trebalo da se usredsrede na rešavanje predmeta koji su stariji od 10 godina da bi se smanjili troškovi građana i donele pravosnažne presude dok je to strankama još uvek važno.
- Osnovni sudovi bi trebalo da obezbede da se prema svim strankama ophode jednak i da nema diskriminacionog postupanja prema ženama ili nevećinskim zajednicama.
- Osnovni sudovi bi trebalo da poštaju Zakon o upotrebi jezika i da povećaju kvalitet simultanog prevoda tokom suđenja.
- Sudovi bi trebalo da izrade brošure o pravima građana na pristup podacima, a koje bi trebalo da sadrže i podatak o pravu na disciplinsku žalbu na rad sudske institucije.

Prisutnost korupcije

- Osnovni sudovi bi trebalo da uvedu kontrole za mito i preduzmu mere za sprečavanje korupcije, uključujući i obavezno stručno usavršavanje i obuku o etici za sudske institucije i celokupno sudsko osoblje.
- Sudovi bi trebalo da usvoje stroge mere nadzora za sudske institucije i zaposlene u sudske institucije da bi se obezbedilo da sudsko osoblje ne inicira korupciju.
- Osnovni sudovi bi trebalo da angažuju građane (korisnike sudskih usluga) da postanu deo borbe protiv korupcije kroz:
 - stvaranje bezbednih mehanizama za anonimno podnošenje prijave (besplatni brojevi i kutije za žalbe),
 - obaveštavanje građana o njihovom postojanju (preko medija i informativnih brošura i postera),
 - preduzimanje mera u slučaju prijave korupcije da bi se podstakao veći broj svedoka i žrtava korupcije da progovore.
- Sudske institucije bi trebalo da preduzmu mere za sprečavanje korupcije proverom sudske institucije.

7. POSEBNE PREPORUKE ZA SVAKI OSNOVNI SUD

Osnovni sud u Prištini

Pristup podacima

Korisnici sudova tvrde da je lako ostvariti pristup podacima, ali se žale na kvalitet i jasnoću dokumenata koje dobijaju od suda. Samim tim, Osnovni sud u Prištini bi trebalo da obezbeđuje dokumenta koja su napisana na razumljiviji jezik, a koji bi služio svim korisnicima suda bez obzira na njihov nivo upoznatosti sa pravnim izrazima.

Sud bi trebalo da ubaci i kutije za žalbe i ubedi svoje korisnike usluga da ih koriste, te da obezbedi da su žalbe uzete u obzir.

Trebalo bi da popravi kvalitet prevoda sadržaja na svom veb-sajtu i promoviše ga kao pouzdan i pogodan izvor podataka.

Takođe njihov veb-sajt mora da sadrži važne podatke poput rasporeda suđenja, kontakt podataka i objavljene odluke, na lokaciji koju je lako pronaći.

Efikasnost i pravičnost

Sud bi trebalo da odredi radno telo sa posebnim zadatkom da reši predmete koji su otvoreni više od 10 godina.

Sud bi trebalo da obavesti svoje korisnike o njihovom pravu da izjave disciplinsku žalbu na rad sudija i izrekne kazne u slučaju da se utvrdi krivica, a da bi se povećalo poverenje građana u ovu instituciju.

Prisutnost korupcije

Nekoliko ispitanika je navelo da im je zaposleni u Osnovnom sudu u Prištini tražio mito. Prema tome, uprava mora da preduzme mере за suzbijanje korupcije.

Osnovni sud u Mitrovici

Pristup podacima

Korisnici suda iz većinske zajednice tvrde da je lako ostvariti pristup podacima ali se žale na kvalitet prevoda. Prema tome, Osnovni sud u Mitrovici mora da popravi kvalitet prevoda dokumenata.

Ovaj sud bi trebalo da ubaci kutije za žalbe, da promoviše njihovo korišćenje i uveri korisnike da će njihove žalbe biti uzete u obzir.

Trebalo bi da popravi kvalitet prevedenog sadržaja (i da ponudi specijalizovanu obuku za prevodioce o pravnim izrazima) i promoviše svoj veb-sajt kao pouzdan izvor podataka. Pored toga, njihov veb-sajt mora da sadrži važne podatke poput rasporeda suđenja, kontakt podataka i objavljenih odluka, na lokaciji koju je lako pronaći.

Efikasnost i pravičnost

Sud bi trebalo da odredi radno telo sa posebnim zadatkom da reši predmete koji su otvoreni više od 10 godina.

Sud bi trebalo da obavesti svoje korisnike o njihovom pravu da izjave disciplinsku žalbu na rad sudija i izrekne kazne u slučaju da se utvrđi krivica, a da bi se povećalo poverenje u sud.

Prisutnost korupcije

Nekoliko ispitanika je tvrdilo da je ponudilo mito sudskom upravnom kadru i sudijama u pokušaju da ubrzaju svoj postupak ili da se njihov predmet reši u njihovu korist. Prema tome, sud mora da preduzme mere za suzbijanje korupcije.

Osnovni sud u Peći

Pristup podacima

Građani sa otvorenim predmetima moraju da budu u stanju da dobiju traženi podatak od suda bez potrebe da angažuju advokata. Ovaj sud bi trebalo da ubaci kutije za žalbe, da promoviše njihovo korišćenje i uveri korisnike da će njihove žalbe biti uzete u obzir.

Trebalo bi da promoviše svoj veb-sajt kao pouzdan i pogodan izvor podataka za svoje korisnike. Pored toga, njihov veb-sajt mora da sadrži važne podatke poput rasporeda suđenja, kontakt podataka i objavljenih odluka, na lokaciji koju je lako pronaći.

Efikasnost i pravičnost

Svakodnevni poslovi u sudu moraju da se unaprede da bi korisnici mogli da završe posao u razumnom roku na dan kada posete zgradu suda.

Ovaj sud bi trebalo da izradi jasna osnovna pravila za suđenja i da obuči sudske osoblje o njihovom održavanju da bi se smanjilo vreme koje se troši na dan suđenja.

Sud bi trebalo da odredi radno telo sa posebnim zadatkom da reši predmete koji su otvoreni više od 10 godina.

Sudska uprava bi trebalo da obezbedi rigorozniju primenu Pravilnika o etici na radu za sudije, da bi se prema korisnicima ophodilo profesionalno i nezavisno od njihovog predmeta ili roda.

Pored toga, ovaj sud bi trebalo da unapredi svoje bezbednosne mere tako da se žene korisnici suda osećaju bezbedno u pros-

torijama suda kada učestvuju u suđenju.

Sud bi trebalo da obavesti svoje korisnike o njihovom pravu da izjave disciplinsku žalbu na rad sudija i izrekne kazne u slučaju da se utvrdi krivica, a da bi se povećalo poverenje u sud.

Prisutnost korupcije

Samo nekoliko ispitanika navelo je da je ponudilo mito zaposlenima u sudu. Bez obzira na to, sud mora da preduzme mere za suzbijanje korupcije.

Osnovni sud u Đakovici

Pristup podacima

Građani sa otvorenim predmetima moraju da budu u stanju da dobiju traženi podatak od suda bez potrebe da angažuju advokata.

Sud bi trebalo da unapredi rad informativnog pulta i da obezbedi da je uvek neko prisutan za obaveštavanje i usmeravanje korisnika.

Trebalo bi da promoviše svoj veb-sajt kao pouzdan i pogodan izvor podataka za svoje korisnike. Pored toga, njihov veb-sajt mora da sadrži važne podatke poput rasporeda suđenja, kontakt podataka i objavljenih odluka, na lokaciji koju je lako pronaći.

Efikasnost i pravičnost

Sud bi trebalo da odredi radno telo sa posebnim zadatkom da reši predmete koji su otvoreni više od 10 godina.

Sudska uprava bi trebalo da obezbedi rigorozniju primenu Pravilnika o etici na radu za sudije da bi se prema korisnicima ophodilo profesionalno.

Sud mora da obavesti svoje korisnike o njihovom pravu da izjave disciplinsku žalbu na rad sudija i izrekne kazne u slučaju da se utvrdi krivica, a da bi se povećalo poverenje u instituciju.

Osnovni sud u Gnjilanu

Pristup podacima

Građani sa otvorenim predmetima moraju da budu u stanju da dobiju traženi podatak od suda bez potrebe da angažuju advokata. Pored toga, korisnici suda bi trebalo da imaju mogućnost da sa daljine pribave podatke, bez potrebe da fizički dolaze u zgradu suda.

Ovaj sud bi trebalo da ubaci kutije za žalbe i ubedi svoje korisnike usluga da ih koriste, te da obezbedi da su žalbe uzete u obzir.

Unapred rad informativnog pulta i da obezbediti da je uvek prisutan službenik za obaveštavanje i usmeravanje korisnika.

Trebalo bi da promoviše svoj veb-sajt kao pouzdan i pogodan izvor podataka za svoje korisnike. Pored toga, njihov veb-sajt mora da sadrži važne podatke poput rasporeda suđenja, kontakt podataka i objavljenih odluka, na lokaciji koju je lako pronaći.

Rangiran na trećem mestu od sedam osnovnih sudova u pogledu pristupa podacima, Osnovni sud u Gnjilanu mora da sagledava stvari i izvan ovih preporuka kako bi se popeo na rang listi.

Efikasnost i pravičnost

Sud mora da odredi radno telo sa posebnim zadatkom da reši predmete koji su otvoreni više od 10 godina.

Sudska uprava mora da obezbedi rigorozniju primenu Pravilnika o etici na radu za sudije da bi se prema korisnicima ophodilo profesionalno i nezavisno od predmeta ili roda.

Bezbednosne mere moraju da se unaprede tako da se žene korisnici suda osećaju bezbedno u sudu kada učestvuju u suđenju.

Sud mora da obavesti svoje korisnike o njihovom pravu da izjave disciplinsku žalbu na rad sudija i izrekne kazne u slučaju da se utvrди krivica, a da bi se povećalo poverenje u sud.

Rangiran u sredini rang liste u pogledu efikasnosti i pravičnosti, Osnovni sud u Gnjilanu mora da dodatno unapredi dobar rad da bi došao do boljeg ranga.

Prisutnost korupcije

Nekoliko ispitanika je navelo da im je u Osnovnom суду u Gnjilanu tražen mito. Prema tome, sudska uprava mora da primeni rigoroznu politiku nulte tolerancije prema korupciji.

Osnovni sud u Uroševcu

Pristup podacima

Građani sa otvorenim predmetima moraju da budu u stanju da dobiju traženi podatak od suda bez potrebe da angažuju advokata.

Ovaj sud bi trebalo da ubaci kutije za žalbe i ubedi svoje korisnike usluga da ih koriste, te da obezbedi da su žalbe uzete u obzir.

Trebalo bi da promoviše svoj veb-sajt kao pouzdan i pogodan izvor podataka za svoje korisnike. Pored toga, njihov veb-sajt mora da sadrži važne podatke poput rasporeda suđenja, kontakt podataka i objavljenih odluka, na lokaciji koju je lako pronaći.

Efikasnost i pravičnost

Korisnici suda tvrde da se suđenja odlažu ili otkazuju veoma često, pa prema tome, sud bi trebalo da preduzme sve neophodne mere pre početka suđenja da bi se smanjila odlaganja i otkazivanja.

Sud bi trebalo da odredi radno telo sa posebnim zadatkom da reši predmete koji su otvoreni više od 10 godina.

Sud mora da obavesti svoje korisnike o njihovom pravu da izjave disciplinsku žalbu na rad sudija i izrekne kazne u slučaju da se utvrди krivica, a da bi se povećalo poverenje u sud.

Osnovni sud u Prizrenu

Pristup podacima

Građani sa otvorenim predmetima moraju da budu u stanju da dobiju traženi podatak od suda bez potrebe da angažuju advokata.

Ovaj sud bi trebalo da ubaci kutije za žalbe i ubedi svoje korisnike usluga da ih koriste, te da obezbedi da su žalbe uzete u obzir. Trebalo bi da promoviše svoj veb-sajt kao pouzdan i pogodan izvor podataka za svoje korisnike. Pored toga, njihov veb-sajt mora da sadrži važne podatke poput rasporeda suđenja, kontakt podataka i objavljenih odluka, na lokaciji koju je lako pronaći.

Efikasnost i pravičnost

Svakodnevni poslovi u sudu moraju da se unaprede da bi korisnici mogli da završe posao u sudu u razumnom roku na dan kada posete zgradu suda.

Sud bi trebalo da preduzme mere za pripremu za suđenje – npr. smanjenje broja slučajeva zakazivanja sudjenja iako sve stranke nisu uredno pozvane ili prisutne.

Sud bi trebalo da odredi radno telo sa posebnim zadatkom da reši predmete koji su otvoreni više od 10 godina.

Sudska uprava mora da obezbedi rigorozniju primenu Pravilnika o etici na radu za sudije da bi se prema korisnicima ophodilo profesionalno i nezavisno od predmeta ili roda.

Sud mora da popravi način na koji dostavlja dokumenta na jezicima pored albanskog.

Sud bi trebalo da obavesti svoje korisnike o njihovom pravu da izjave disciplinsku žalbu na rad sudija i izrekne kazne u slučaju da se utvrди krivica, a da bi se povećalo poverenje u sud.

Prisutnost korupcije

Veliki broj ispitanika je naveo da mu je u Osnovnom sudu u Prizrenu tražen mito. Prema tome, uprava mora da preduzme mere za suzbijanje korupcije.

ANEKS

Demokratija Plus – Upitnik za korisnike sudova Transparentnost/Pristupačnost i efikasnost osnovnih sudova na Kosovu

UPUTSTVO: Van zgrade suda, anketar prilazi svakoj n. osobi koja izlazi iz suda i obraća joj se na sledeći način:

Zdravo, ja sam _____. Radim kao anketar za Demokratiju plus, pod-ugovarača USAID-ovog Programa za jačanje pravosudnog sistema (JSSP). Sprovodimo anketu kako bismo shvatili šta korisnici suda misle o efikasnosti i nivou transparentnosti osnovnih sudova. Da li biste molim vas izdvojili par minuta da odgovorite na par pitanja? Anketa je anonimna i svi podaci će biti predstavljeni kao grupni i isključivo će se koristiti za potrebe ovog projekta.

DATUM INTERVJUA

VREME INTERVJUA

BROJ INTERVJUA

OD _____

ŠIFRA REGIONA

1. PRIŠTINA
 2. MITROVICA
 3. PEĆ
 4. ĐAKOVICA
 5. GNJILANE
 6. UROŠEVAC
 7. PRIZREN
-

POL ISPITANIKA

1. MUŠKI
 2. ŽENSKI
-

STAROSNA DOB ISPITANIKA

1. 18 – 24 GODINA
 2. 25 – 34 GODINA
 3. 35 – 44 GODINA
 4. 45 – 54 GODINA
 5. 55 – 64 GODINA
 6. PREKO 65+
-

ETNIČKO POREKLO ISPITANIKA

-
- Four small circular icons representing ethnic groups: Albanac (red), Srbin (blue), Turčin (green), and Bošnjak (yellow).

1. Albanac
 2. Srbin
 3. Turčin
 4. Bošnjak
 5. Rom
 6. Aškalija
 7. Egipćanin
 8. Goranac
 9. Drugo
-

Razlog zbog koga je ispitanik došao na sud?

P.1 Zašto ste danas došli u sud?

Za šifre 2,3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 i 10
NEMOJTE NASTAVLJATI sa upitnikom.

1. Stranka u postupku – fizičko lice

- TUŽILAC
- OKRIVLJENI
- TUŽENI
- ŽRTVA

1a. Kakav predmet ste podneli sudu?

- Krivični
- Građanski
- Privredni
- Upravni
- Prekršajni
- U vezi maloletnika
- Ne znam (objasni predmet sa 2-3 reči): OTVORENO

2. Advokat ili ovlašćeni zastupnik

3. SAMO za administrativne usluge: dokumenta, informacije, isplate, izjava itd.

4. Svedok

5. Novinar

6. Posmatrač/podrška rođaku ili prijatelju

7. Sudija, stručni saradnik

8. Tužilac, stručni saradnik tužioca

9. Administrativno osoblje

10. Drugo sudsko osoblje

Drugo (molimo vas navedite): _____

TRANSPARENTNOST

Iskustvo koje ispitanici imaju u pristupu sudu

PRISTUP PODACIMA

P.2 **Po vašem iskustvu, koliko je lako na sudu dobiti informacije o svom predmetu?**

1. Veoma teško
2. Donekle teško
3. Poprilično lako
4. Veoma lako

P.3 **Koliko su vam koristile informacije koje vam je dao sud?**

1. Potpuno beskorisne
2. Poprilično beskorisne
3. Donekle korisne
4. Veoma korisne

P.4 **Kakvo je vaše iskustvo u nalaženju sudnice ili kabineta koji vam treba?**

1. Veoma teško
2. Donekle teško
3. Poprilično lako
4. Veoma lako

P.4a **Šta bi vama u tom smislu bilo od pomoći?**

OTVORENO

P.5 **Da li su u zgradi suda dostupne kutije za žalbe?**

1. Da
2. Ne
3. Ne znam

P.6 **Da li u sudu postoji informativni pult?**

1. Da
2. Ne
3. Ne znam

TRANSPARENTNOST

P.7 **Da li ste koristili internet stranicu suda da potražite informacije?**

1. Da
2. Ne

Za odgovor pod 2, pređite na P.8.

P.7a Da li je sadržaj internet stranice suda, koji Vam je potreban, preveden na vaš maternji jezik?

1. Da

2. Ne

Za odgovor pod 2, pređite na P.8.

P.7b Da li ste zadovoljni kvalitetom prevoda sadržaja internet stranice?

1. Da

2. Ne

3. Donekle

P.7c Za kakvim informacijama obično tragate na internet stranici suda?

(Označite sve što smatrate da odgovara)

1. Raspored rasprava

2. Kontakt podaci

3. Vesti

4. Objavljene odluke

5. Informacije o sudijama

6. Drugo (navedi): _____

EFIKASNOST i PRAVIČNOST **Iskustvo koje ispitanci imaju pri dobijanju usluga suda**

EFIKASNOST

P.8 Da li ste danas bili u stanju da završite poslove u sudu u razumnom roku?

1. Da

2. Ne

1. Manje od 6 meseci

2. Do 1 godine

3. Do 2 godine

4. Više od 2 godine

5. Više od 5 godina

6. Više od 10 godina

P.9 Koliko već traje rešavanje vašeg predmeta?

1. Veoma sam nezadovoljan/na

2. Donekle nezadovoljan/na

3. Donekle sam zadovoljan/na

4. Veoma sam zadovoljan/na

P.10 Da li ste zadovoljni vremenom razmatranja vašeg predmeta?

PRAVIČNOST

P.11 Da li je prema vama sudsko osoblje postupalo ljubazno i sa poštovanjem?

1. Da

2. Ne

3. Donekle

P.12	Da li smatrate da je sudija postupao pravično prema vama?	1. Da 2. Ne 3. Donekle
P.13	Da li ste bili u prilici da se izrazite na svom maternjem jeziku?	1. Da 2. Ne
P.14	Da li vam je sud obezbedio prevod tokom rasprava?	1. Da 2. Ne
Za odgovor pod 2, predite na P.15.		
P.14a	Da li ste zadovoljni kvalitetom prevoda tokom rasprava?	1. Veoma sam nezadovoljan/na 2. Donekle nezadovoljan/na 3. Donekle sam zadovoljan/na 4. Veoma sam zadovoljan/na
P.15	Da li ste dobili sudska dokumentaciju na vašem maternjem jeziku?	1. Da 2. Ponekad 3. Ne
P.16	Da li se osećate (fizički) bezbedno u prostorijama suda?	1. Da 2. Ne
Za odgovor pod 1, predite na P.17.		
P.16a	Ako je odgovor NE, zašto se ne osećate bezbedno u prostorijama suda?	OTVORENO
P.17	Da li ste obavešteni da se možete žaliti za disciplinski prekršaj sudije?	1. Da 2. Ne
Za odgovor pod 2, predite na P.18.		
P.17a	Ako da, da li znate gde?	OTVORENO

PREOVLAĐIVANJA KORUPCIJE

P.18 Da li vam je sudija ili radnik suda ikada tražio mito?

1. Da

2. Ne

Za odgovor pod 2, pređite na P.19.

(Molimo vas štiklirajte sve opcije koje važe)

Da ubrza proces

Da dobijete traženi dokumenat

Da sud presudi u vašu korist

Drugo (navedi): _____

P.18a Ako JESTE, iz kog razloga?

P.18b Ako JESTE, na kojoj funkciji je data osoba bila?

1. Sudija

2. Zaposleni suda

3. Drugo (navedi): _____

P.19 Da li ste ikada dali mito sudiji ili radniku suda?

1. Da

2. Ne

Za odgovor pod 2, pređite na P.20.

(Molimo vas štiklirajte sve opcije koje važe)

Da ubrza process

Da dobijete traženi dokumenat

Da sud presudi u vašu korist

Drugo (navedi): _____

P.19a Ako JESTE, iz kog razloga?

P.19b Ako JESTE, na kojoj funkciji je data osoba bila?

1. Sudija

2. Zaposleni suda

3. Drugo (navedi): _____

ZAVRŠNO PITANJE

P.20 Da li imate nešto da dodate?

OTVORENO

USAID-ov Program za jačanje pravosudnog sistema petogodišnja je aktivnost u oblasti vladavine prava koji se nadovezuje na napore koje je USAID ranije ulagao u unapređenje vladavine prava na Kosovu i obezbeđivanje toga da pravosudni sistem funkcioniše na način koji je profesionalan, efikasan i odgovoran. Program se usredsređuje na promovisanje pravosudnog sistema koji se pridržava visokih standarda nezavisnosti, nepristrasnosti, integriteta, odgovornosti i transparentnosti, i na davanje podrške funkcionisanju i integraciji pravosudnih struktura na severu.

Jačanje efikasnosti i delotvornosti u primeni pravde i pružanju kvalitetnih usluga

Preko USAID-a, Program za jačanje pravosudnog sistema pomaže Sudskom savetu Kosova (SSK) i sudovima na Kosovu oko konsolidacije napretka ostvarenog u efikasnosti i upravljanju na nivou suda. Ovo se postiže tako što se pomaže decentralizacija upravnih nadležnosti i institucionalizuju sistemi i sredstva za efikasno upravljanje sudom i predmetima. Aktivnosti u okviru ovog cilja smanjuju broj zaostalih predmeta i proceduralne prepreke po efikasnost i delotvornost sudova.

Povećanje odgovornosti i profesionalizma pravosudnog sistema

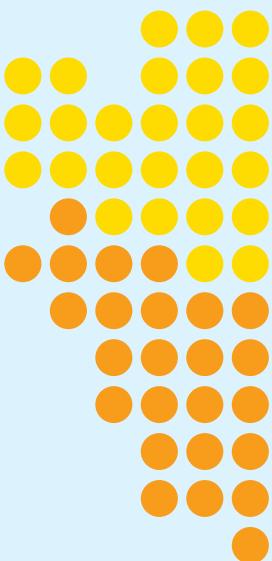
Program tesno radi sa SSK, sudijama i sudske poslovima na izgradnji kapaciteta za profesionalnu i efikasnu primenu pravde. Takođe, promoviše inicijative kontinuiranog obrazovanja i javnog integriteta kao osnov za pravosuđe koje je pristupačno, pouzdano i delotvorno.

Podrška funkcionisanju i integraciji pravosudnih struktura na severu

Program za jačanje pravosudnog sistema daje podršku SSK i sudovima oko aktiviranja sudske strukturane severu Kosova na osnovu Sporazuma o pravosuđu koji je postignut između vlada Kosova i Srbije 2015. godine. Ovim sporazumom predviđena je integracija institucija, sudske poslove i sudske resurse na severu. Ovaj USAID-ov program pomaže i pojedinačnim sudovima u regionu oko popisa predmeta i transfera, smanjenja broja zaostalih predmeta, upravljanja predmetima i izgradnje kapaciteta za sudije i sudske poslove.

Demokratija plus je nezavisna, nedobitna i nestranačka organizacija koju je osnovala grupa aktivista koji veruju u dalje jačanje demokratskih vrednosti na Kosovu. Glavni cilj D+ je da se podstiču demokratske vrednosti i prakse koje će dodatno ojačati glas kosovskog društva. D+ ima za cilj da dopriene u uspostavljanju praksi dobrog upravljanja, jačanju vladavine prava, pomoći političkim strankama i u procesu slobodnih i pravičnih izbora, te u podsticanju poštovanja ljudskih prava i socijalnih pitanja. D+ je realizovala različite projekte čiji je cilj da se donosioci odluka približe građanima kroz istraživanje u oblasti praktične politike, pomaganje u dijalogu i interakciji, kao i kroz edukaciju javnosti.

Centar za zastupanje demokratske kulture je lokalna organizacija civilnog društva (OCD) sa sedištem u Severnoj Mitrovici, Kosovo, uspostavljena decembra 2011. god. Cilj organizacije je da unapredi angažman multietničkog stanovništva u mitrovačkom regionu i podigne svest građana o demokratskoj kulturi.

USAID
NGA POPULLI AMERIKAN
OD AMERIČKOG NARODA

